

Sid 2 **LEDAREN:** Håll isär korten i helgdiskussionen: Att dra in lediga arbetsdagar är en sak –att flytta kyrkliga helger bundna i tid en helt annan.

TORSDAG 12 SEPTEMBER. NR 37/2013

Han hjälper de mest föraktade

Sidan 10

Jätten Finn talar för Finström

Sidan 5

Religionen i skolan ett knepigt pussel

Sidan 8

Gav efter för kallet Sidan 2

Håll kvar helgerna i veckan

Kyrkliga helger som flyttar plats förlorar snabbt sitt verkliga innehåll, menar Gustav Björkstrand.

Sidan 4

Avspark för advent

Sidan 6

Lika gammal och kry som stiftet

Sidan 6

Kyrkhelg försvarar kristen tro

Sidan 20

Hälsa på i Taizé

KP:s resebilaga

LEDARE MAY WIKSTRÖM

En historia som inte kan editeras

KP DET LÅG något av ett "hopsan!" över kyrkans reaktion när Finlands Näringsliv, spindeln i nätet för både små och stora företag i näringslivet, (EK) kräver att kyrkan ska förhandla om att flytta trettondagen och Kristi himmelfärd till närmsta lördagar. Allt för att delta i den stora nationella spartalkon. Beskedet kom strax före veckoslutet, och gav säkert ansvarspersonerna på Kyrkostyrelsen en del huvudbry över helgen. En som inte var förvånad är däremot emeritus Gustav Björkstrand. Helgerna har flyttats en gång förut på sjuttioalet – och återbördats trots en motsträvig president – på nittioalet. Enligt Björkstrand var det utspel som kom nu bara en tidsfråga.

KYRKAN SÄGER nej till flytten. Både ärkebiskopen och kanslichefen har gått ut och talat för att behålla dagarna där de ligger. Dels framförs behovet av vilodagar i samhället överlag, dels talar man om det uppenbara. De två dagar som nu berörs är knutna i tid till kyrkoåret och handlingarna i Jesu liv. Trettondagen firas tretton dagar efter julen, Kristi himmelfärdsdagen (på finska Helatorstai) infaller 40 dagar efter Jesu uppståndelse, och därför alltid på en torsdag.

Att kräva att kyrkan "flyttar" på dem är därför att begära att den editerar sin historia på ett sätt så att den passar det nuvarande samhället bättre. Det är en orimlighet, och en ren trosfråga för kyrkan själv. De uppenbara farorna är att folk som redan nu har lite för svårt att hinna med sig själva och sin vardag blir ännu tröttare. En del kan tycka att de lösrückta dagarna är oanvändbara eftersom det ändå kommer en veckodag emellan, vilket gör det krångligare att "utnyttja dem" som någon uttryckte det. Bra så. Vi behöver just sådana dagar, sådana som tvingar oss att inte maximera effektiviteten i såväl arbete som fritid.

DÄREMOT KOMMER författaren och prästen Heikki Palmu med en tänkvärd synpunkt i Helsingin Sanomat. Att möblera om helgerna är inte kyrkans uppgift, slår också han fast, men han påpekar att kopplingen kyrklig helg och ledig dag inte är någon självklarhet. Det är en rest av den gamla enhetskulturen. Tanken att man måste ha ledigt för att hålla en dag helig är inte självklar. De första kristna hade inte heller söndagen, Jesus uppståndelsedag, ledig utan firade den tidigt på morgonen med en gudstjänst innan de gick till sina sysslor.

"**TÄNK PÅ** vilodagen så att du helgar den", lyder uppmaningen. Söckenhelgsdiskussionen ger anledning till självkritisk eftertanke om vad de egentligen betyder ur trons synvinkel. Det varken kan eller får handla om att bara argumentera för att behålla två lediga dagar. Det argumentet håller inte. Även en arbetsdag kan vara och hållas helig. Likaväl som en ledig dag som vikts för en helg faktiskt bara kan ha flutit förbi som en alldeles "vanlig" dag.

PROFILEN: PEPPI SIEVERS

"Jag älskar vår kyrka. Om jag inte går i gudstjänsten minst en gång i veckan börjar jag må dåligt."

Vill vara Herrens tjänarinna

Hon är läkare, psykiatriker, psykoterapeut, psykoanalytiker, präst och retreatledare. Trots en så gedigen bakgrund är det andliga livet en daglig kamp för Peppi Sievers. – Det fina är att man får upprättelse och kan börja om igen efter varje misslyckande och fall.

TEXT OCH FOTO: TOMAS VON MARTENS

Peppi Sievers (f.1966) har gått en lång väg från uppväxten i ett icke-troende hem till ett liv där tron och det andliga är det viktigaste för henne.

På frågan varifrån hon är hemma tvekar hon.

– Kanske man kan säga att jag är hemma från Reso. Där har jag gått i skola och blivit student.

Innan de bosatte sig i Reso flyttade hon och hennes familj omkring i södra Finland.

– Mamma var bibliotekarie och pappa arbetade i skolvärlden. Mina föräldrar var inte troende. Men själv var jag en "moralist" redan som barn, berättar Sievers.

Som åttaåring gick hon omkring och delade ut små självgjorda lappar där det stod "älä pidä huonoa elämää" (ungefär: "lev inte ett dåligt liv").

Hennes hemspråk är finska men hon är teologie magister från Åbo Akademi. Intervjun går ändå på finska för hon känner sig för osäker på det andra inhemska.

– Mitt graduarbete blev först inte godkänt på grund av att mitt sätt att skriva svenska var alltför skönlitterärt. Jag läser mycket skönlitteratur också på svenska.

För att få ordning på sitt språk fick hon hjälp av **Siv Illman** som då var pensionerad docent i religionsvetenskap.

– Färdig präst blev jag 2011 och jag har arbetat ett år som församlingspastor i Tammerfors stift i församlingen i Harju. Arbetsgemenskapen var fin och vår kyrkoherde var en mycket bra chef.

Den teologiska påbyggnaden kom sent i livet. Innan dess har hon hunnit med flera andra krävande utbildningar. För jämnt tjugo år sedan blev Peppi Sievers färdig med sin läkarutbildning.

– Jag drömde om att bli en gammaldags kommunalläkare. En som förstod och kände sina patienter.

När Sievers blev klar med sin läkarutbildning fanns det många arbetslösa läkare och det var svårt att få jobb.

– Jag ringde till en överläkare jag kände i Kotka och sa att jag är beredd att ta vilket läkarjobb som helst, men inte inom psykiatri eller anestesi.

Insåg sin begåvning

Något arbete fick hon inte i Kotka men nog ett arbete som hälsocentralläkare i S:t Karins.

– Med tiden fick jag allt fler patienter som hade svårdefinierbara problem som inte kunde lösas i en handvändning.

Motsträvigt började hon inse att hennes begåvning kanske trots allt låg inom det psykiatriska området.

– En människa måste arbeta inom

det område som hon har möjlighet att bli bra på. Men jag har också tyckt om att arbeta med sådana läkaruppgifter där man utför en specifik klinisk åtgärd, som exempelvis inom kirurgin, och sen är saken ur världen.

Hon upplevde att arbetstakten på en hälsocentral inte passade hennes personlighet. Först ville Sievers bli barnpsykiater men till slut blev arbetsområdet ändå vuxenpsykiatri.

– Ända sedan gymnasietiden har jag varit mycket intresserad av Freud och psykoterapi.

Hon har gått sin psykoterapeut- och psykoanalysutbildning hos stiftelsen Therapiea som har en holistisk människosyn.

Ungefär samtidigt med terapiutbild-

KYRKPRESSEN KONTAKTA REDAKTIONEN

Ansvarig chefredaktör
May Wikström
tfn (09) 612 615 33/
040 153 0313
may.wikstrom@kyrkpressen.fi

Redaktion i Helsingfors
Sandvikskajen 13
00180 Helsingfors
Tfn (09) 612 615 49
Fax (09) 278 4138

E-post: redaktionen@kyrkpressen.fi

Redaktion i Österbotten
Norrmalmsgatan 21 A
68600 Jakobstad
gsm 050 585 6460

Redaktörer:
e-post:
fornamn.efternamn@kyrkpressen.fi

Rolf af Hällström
tfn (09) 612 615 53

Tomas von Martens
tfn (09) 612 615 51

Christa Mickelsson
tfn (09) 612 615 57

Johan Sandberg
(Österbotten)
gsm 050 585 6460

Sofia Torvalds
tfn (09) 612 615 54

Webbredaktör:
webred@kyrkpressen.fi

Layout:
Malin Aho

Utgivare:
Fontana Media Ab

Bank:
Sampo
IBAN: FI34 8000
13011585 40
BIC: DABAFIHH

Paradbild:
Kasper Gustavsson

Tryck:
Botnia Print,
Karleby

KYRKPRESSEN ANNONSINFORMATION

Annonsredaktör:
Erika Rönngård
tfn (09) 612 615 50,
annons@kyrkpressen.fi

Annonspriser:
Färg 2,05 €/spmm
Svart-vit 1,65 €/spmm
Moms 24% tillkommer

Radannonser:
4,50 €/rad inkl. moms.

Familjeannonser:
1 €/spmm inkl. moms.

Lämna in din annons utan extra kostnader via annonsverktyget på www.kyrkpressen.fi! För familje- och radannonser per telefon, mejl eller post tillkommer 5 euro i serviceavgift.

Kyrkpressen utkommer normalt på torsdagar och inlämning av annonser sker senast torsdag veckan före.

För mera detaljer se mediekortet www.kyrkpressen.fi

Annonsförsäljning:
fornamn.efternamn@kyrkpressen.fi
Leif Westerling,
gsm 050 329 4444,
fax (09) 278 4138

Jonny Åstrand,
tfn (06) 347 0608,
gsm 0500 924 528,
fax (06) 347 1018

Prenumerationer och adressändringar:
tfn (09) 612 615 50,
prenumeration@kyrkpressen.fi.

Adressändring sker automatiskt via din församling då du gör flyttanmälan. Om du har prenumererat via Kyrkpressen kontaktar du oss.

Prenumerationspriser:
Finland & Norden 69 €
Utlandet 84 €

ningarna i början av 2000-talet började hon gå på retreatar och blev intresserad av kristen mystik.

– Intresset för kristen mystik väckte med tiden ett intresse för akademisk teologi.

Redan i skriftskolan fick hon positiv feedback för att hon tyckte om att diskutera frågor om tro. Under studietiden var hon aktiv i den studentverksamhet som ordnades av Kansan Ramattuseura.

Retreaten blev andligt hem

– Jag har haft svårt att hitta ett andligt hem. Men retreaterna har blivit mitt andliga hem.

Sievers leder ignatianska retreatar och upplever det som speciellt givan-

PEPPI SIEVERS föreläste i Helsingfors (4.9) på Nordiskt själavårdssymposium.

de att få dela ut nattvard i retreatsammanhang.

– Jag går i mässa och gudstjänst minst en gång i veckan och börjar må dåligt redan efter ett uppehåll på två veckor.

I den ignatianska retreaten ger man individen stor frihet och människor uppmuntras att från egna utgångspunkter bygga upp ett unikt och personligt gudsförhållande.

– Ingen annan kan lägga sig i din relation till Gud. Ingen annan kan säga vad som är rätt eller fel i din tro. I den ignatianska andligheten utgår man från att alla människor har en egen inneboende kraft att hitta rätt.

Peppi Sievers arbetar som bäst på sin doktorsavhandling som handlar om

andlighetens roll i psykoterapi. I avhandlingen intervjuar hon tjugo psykoterapeuter som ger sin syn på hur de hanterat andliga frågor i sin terapeutiska verksamhet.

– Jag anser att patienten har både en rätt och en plikt att i terapin tala om allt som är viktigt, även om andliga frågor. All andlighet har också en psykologisk dimension.

Sievers säger att hon älskar kyrkan och det viktigaste för henne är att få tjäna Gud.

– Marias ord i Lukas 1:38: ”Jag är Herrens tjänarinna” beskriver min gudsrelation. Men jag är inget helgon och upplever ofta att jag snubblar. Men det fina är ju att vi alltid får och kan resa oss på nytt eftersom vi är älskade och förlätna.

PEPPI SIEVERS

LÄKARE, PSYKIATRIKER, PSYKOTERAPEUT, PSYKOANALYTIKER, PRÄST.

RETREATLEDARE INOM DEN IGNATIANSKA TRADITIONEN.

ARBETAR PÅ EN DOKTORSAVHANDLING OM HUR ANDLIGA FRÅGOR BEHANDLAS I PSYKOTERAPI.

MOTTO: AD MAJOREM DEI GLORIAM (LATIN FÖR: TILL GUDS ALLT STÖRRE ÅRA).

Metodisters och lutheraners samarbete okänt för många

EKUMENIK. Metodisterna i Finland, både de svenska och finska metodistkyrkorna, har under många år haft teologiska diskussioner med den lutherska kyrkan.

– Diskussionerna har lett till konkreta överenskommelser sedan något år tillbaka men ute bland församlingarna råder det ännu stor okunskap i de här frågorna, säger kyrkoherde

Helene Liljeström som suttit med i en av de ekumeniska arbetsgrupperna.

Lutherska och metodistiska präster kan vikariera varandra och utföra förrättningar i varandras kyrkor.

– En metodistpastor får exempelvis döpa ett barn i en luthersk kyrka och följa det lutherska formuläret. En luthersk präst får göra samma sak i en metodistkyrka,

säger Liljeström.

Prästerna har rätt att predika i varandras kyrkor och församlingsmedlemmarna kan inta nattvard i varandras kyrkor.

– Det här har godkänts av den lutherska kyrkans kyrkomöte och av de båda metodistkyrkornas årskonferenser.

Helene Liljeström har ändå märkt att det råder en

osäkerhet bland många församlingsmedlemmar om vad som är tillåtet.

– För tillfället har vi tagit time-out i de teologiska diskussionerna mellan metodister och lutheraner. Vi funderar över hur vi ska gå vidare.

Liljeström säger att orsaken till avbrottet i de ekumeniska samtalen är att man först vill se att det som kyr-

HELENE LILJESTRÖM hoppas på konkret ekumeniskt samarbete. FOTO: KP-ARKIV.

korna redan kommit överens om hittills implementeras och blir verklighet i församlingarna.

– Avtalen mellan metodister och lutheraner är inte lika långtgående som Borgåöverenskommelsen mellan olika lutherska kyrkor och de brittiska och irländska anglikanska kyrkorna, säger Liljeström.

■ TOMAS VON MARTENS

Kyrkan rår om sina helger

SÖCKENHELGER. Då Kristi himmelfärd och trettondagen flyttades till lördagar på 70-talet var det under arbetsmarknadsorganisationernas hot om massutträdelse ur kyrkan. Att kyrkomötet i dag går med på att flytta dagarna är mycket osannolikt, säger Gustav Björkstrand.

TEXT OCH FOTO: CHRISTA MICKELSSON

Diskussionen om sloandet av de så kallade söckenhelgerna är ingalunda en ny fråga. Redan på 70-talet flyttades Kristi himmelfärdsdag och trettondagen till lördagar för att 1992 återfå sina platser inne i veckan. Gustav Björkstrand, som föredragande minister, var en av de drivande krafterna bakom återinföringen.

– Det många i dag inte förstår är dramatiken i händelserna som föregick återinföringen av söckenhelgerna. Faktum är att det var en skarp konfrontation mellan president Koivisto och riksdagen som lämnade öppna sår efter sig. Därför är det först nu, i den ekonomiska krisens tecken, som man har kunnat ta upp frågan igen, säger Björkstrand.

Det var kyrkomötet som 1986 beslöt att försöka återinföra dagarna.

– Arbetsmarknadsorganisationerna ansåg då att det var en omöjlighet och de var vana att få som de ville. Jag tog upp frågan i regeringen i egenskap av kultur- och vetenskapsminister ansvarig för kyrkofrågorna. Men ärendet bromsades konsekvent i finansutskottet.

Men Björkstrand bestämde sig för att visa att det finns

andra värden i samhället än ekonomiska. Han gick hem och studerade kyrkolagen och fann att ärendet inte kunde bromsas i regeringen utan måste gå vidare till riksdagen.

I riksdagen ville en klar majoritet att dagarna skulle återgå till sina gamla platser och opinionsundersökningarna visade samma sak. Trots det dröjde presidenten med att stadfästa kyrkolagsförslaget och gick senare inte heller med på att låta ändringen träda i kraft 1987 enligt Björkstrands förslag. – Ärendet blev en maktkamp mellan riksdag och president och det spekulerades till och med kring min avgång som minister.

Arbetsfria dagar

Björkstrand framhåller att endast en kyrkolagsändring möjliggör att söckenhelgerna återigen slopas.

– Det är mycket osannolikt att kyrkomötet med tre fjärdedelars majoritet skulle fatta ett sådant beslut. Det är bara kyrkomötet som kan besluta om helgdagarna. En helt annan sak är sedan om arbetstidslagstiftningen görs om så att dagarna i fortsättningen inte är arbetsfria.

GUSTAV BJÖRKSTRAND framhåller att det krävs en kyrkolagsändring för att söckenhelgerna ska kunna flyttas till lördagar.

Men jag tror inte att riksdagen går med på det, för det skulle innebära att vi har två lagar som strider mot varandra.

Kommer den diskussionen leda till att allt fler vill klippa av de sista banden mellan stat och kyrka?

– Nej, jag tror nog att diskussionen om söckenhelgerna kommer att betraktas som en helt separat fråga. Min bedömning är att debat-

ten kommer att somna bort efter en tid.

– Fast folk inte annars är så engagerade i religiösa frågor är helgdagarna en del av ett kulturarv som sitter djupt i det mänskliga medvetandet. Om staten beslutar att de här dagarna inte kan vara arbetsfria så är det ändå min bestämda uppfattning att de ska hållas kvar på sina platser. Kyrkan kan fira dem på kvällarna och ge dem en

speciell karaktär. Erfarenheten visar att helger som flyttar från sin egentliga dag snabbt förlorar sitt egentliga innehåll. Himmelfärdsdagen och trettondagen är speciella eftersom de är direkt kopplade till Jesu liv.

Frågan återkommer

Även om Björkstrand inte tror att söckenhelgerna kommer att rubbas den här gången tror han att de-

batten återkommer. Förslaget att det kunde finnas en pott med lediga dagar som var och en använder till vilka religiösa eller sekulära högtider som helst säger han att låter jämlikt.

– Men vi ska inte glömma att två tredjedelar av befolkningen hör till lutherska kyrkan. Därför är den stora frågan för en lång tid framöver hur den lutherska kyrkan vill ha det.

PRÄSTGÅRDAR KRISTINESTAD

Bud på prästgårdar godkända

Församlingrådet i Kristinestad har godkänt anbudet på prästgårdarna i Kristinestad och Sideby.

På prästgården i Sideby fick man in två anbud, och anbudet på 65 284 euro godkändes. Församlingen hade begärt 83 000 euro för den 1877 byggda 170 kvadratmeter stora prästgården.

För prästgården i Kristinestad begärde man 220 000 euro men budet på 173 000 euro godkändes. Prästgården är 300 kvadratmeter stor och därtill ingår sidosbyggnader, skriver Syd-Österbotten.

INTENTION SYRIEN

Kristet nej till attack mot Syrien

Kristna ledare i Syrien motsätter sig tanken på en amerikansk militäroperation i landet, skriver The Christian Post. **Geoff Tunnicliffe** från den evangeliska alliansen WEA deltog förra veckan i en konferens i Amman, Jordanien, för att utreda hur de kristna i Egypten och Syrien ser på läget.

Han menar att majoriteten av de kristna ledarna i Syrien anser att en amerikansk militäroperation skulle ha en menlig effekt på de kristna i regionen. Tunnicliffe har skickat ett utlåtande i frågan till Vita huset.

KYRKOTAL SVERIGE

Jesuskampanj väcker irritation

Socialdemokraternas kyrkovalskampanj som lanserades förra veckan har väckt en rad irriterade kommentarer i sociala medier, skriver Kyrkans Tidning i Sverige. Den kallas osmaklig, omogen och motbjudande.

I en av tre animerade filmer sparkar Jesus ut månglarna ur templet, vilket skulle visa att han inte tillät marknadskrafter att styra. På liknande sätt försöker man i de två andra filmerna belägga att Jesus var socialdemokrat.

Den svenska kyrkovalen genomförs på söndag.

UNDER STENKYRKAN i Finström har man hittat rester av en tidigare träkyrka som kan vara lika gammal som den som nu grävts fram i S:t Karins. FOTO: ÅSA RINGBOM

Den äldsta kyrkan kan vara åländsk

MEDELTIID. Finns resterna av Finlands äldsta kyrka i S:t Karins – eller kanske i Finström på Åland?

TEXT: SOFIA TORVALDS

Förra veckan kom nyheten: resterna av Finlands äldsta kyrka har hittats i S:t Karins, vid Aura å. En arkeologgrupp från Åbo universitet har grävt upp stengrunden till en träkyrka som varit ungefär tio meter lång och sex meter bred. På basen av byggnadsstilen och de föremål man hittat är byggnaden daterad till 1100-talet. Juha Ruohonen, som lett utgrävningarna, berättar att de gravar man hittat i området kol-14-daterats till 1040-1090-talet och till 1120-1190-talet.

– Det är fint att man äntligen hittat en av de tidiga träkyrkor som måste ha förekommit tämligen rikligt på 1100-talet. Ändå menar jag att det kanske är förhastat att fastslå att man här hittat Finlands äldsta kyrka, säger Åsa Ringbom som forskar i kyrkorna på Åland.

Många av de åländska stenkyrkorna, som i allmänhet uppfördes i slutet av 1200-talet, hade nämligen äldre föregångare i trä. Däribland Finström, Lemland och Saltvik.

I allmänhet har man betraktat Jomala kyrka som Finlands äldsta stenkyrka, antingen från 1220-talet eller från 1280-talet.

– Men när det gäller kyrkornas kronologi kan man ju inte dra likhetstecken mellan en kyrka i trä och en kyrka i sten.

Grunden till träkyrkan i Finström påträffades 1969 i

MIKAEL LOG mot sin församling redan på 1100-talet. FOTO: ÅSA RINGBOM

samband med arkeologiska utgrävningar inne i kyrkan. Den kunde inte exakt dateras. Men sedermera har Peter Klein, dendrokronolog från Hamburg, kunnat datera två av skulpturerna i Finströms kyrka till cirka 1179-1180.

– Den ena är den leende Sankt Mikael, snidad i trä från Baltikumområdet, den andra den så kallade Jätten Finn, som är skuren i åländsk furu. Han stirrar numera ner på betraktaren från tornvalvet i Finströmkyrka. Indirekt ger dessa träskulpturer en antydning om träkyrkans ålder.

Också i Finström kan träkyrkan förknippas med äldre gravläggning. Vid utgrävningar framför kyrkans västfasad 1949-50 påträffades en ålderdomlig massgrav, där de avlidna begravts i östvästlig riktning. De var alla inrama-

Indirekt ger träskulpturerna en antydning om träkyrkans ålder.

Åsa Ringbom

de i stora granitblock, och på några av dem försvann benen in under den nuvarande stenkyrkans västgavel. Gravarna måste alltså vara äldre än stenkyrkan, och tillhöra träkyrkan. Ett av dessa skulpturer har kol-14-daterats till 1260-1270-talet. Också träkyrkan i Finström har alltså varit i bruk en relativt kort tid.

Kyrkan i Finström är tillägnad Sankt Mikael.

– Enligt min tolkning kan den leende Mikael i Sankt

Mikaels kyrka i Finström ses som ett indicium för att en sockenindelning börjar ta form redan i slutet av 1100-talet på Åland, säger Åsa Ringbom.

Juha Ruohonen ser på frågan ur en annan synvinkel.

– Eftersom församlingskyrkor inte byggdes på ställen med en tidigare privatkyrka är träkyrkan i Finström antagligen från den tiden då församlingsnätverket uppstod, alltså från 1200-talet.

De första kyrkorna var gårdskyrkor

KRISTENDOM. Åland och Egentliga Finland är jämstarka när det gäller frågan var kristendomen i Finland först etablerades, säger professor Jyrki Knuutila.

– Vi vet mycket lite om det kristna livet i 1100-talets Finland, säger Jyrki Knuutila, professor i praktisk teologi vid Helsingfors universitet. – Det vi vet är att ett nätverk av församlingar föddes och utvecklades från början av 1200-talet. I Egentliga Finland, i närheten av Åbo, samt i kusttrakten och i Nouis, skedde det från slutet av 1100-talet.

De första kyrkorna i Finland var så kallade gårdskyrkor.

– De uppstod när en rik bonde blev kristen och ville ha en egen präst och bygga en liten kyrka. Sådana kyrkor byggdes i hela Norden.

Knuutila anser att den kyrkan man nu hittat resterna av vid Aura å är ett bevis på att det var just så.

– Forskare tror att våra medeltida kyrkor står på ställen där det tidigare funnits gårdskyrkor. Man har hittat rester av tidigare kyrkor under våra medeltida kyrkor, men inte i sådan mån att det gått att säga något bestämt om det.

För Knuutila var nyheten om fyndet i S:t Karins viktigt för att den bekräftade en teori som forskarna haft: att vi haft gårdskyrkor i Finland redan på 1100-talet.

Kan man då med säkerhet säga att kyrkan som hittats vid Aura å är äldre än den träkyrka som funnits i Finström?

– Inte med hundraprocentig säkerhet, menar Knuutila.

– Vi vet att det funnits kristen verksamhet på Åland mycket tidigt. Men å andra sidan finns det mycket som tyder på att det uppstod tidiga kyrkor också i Egentliga Finland och Satakunda – inte minst det att legenden om biskop Henrik härstammar från fastlandet, säger han.

Kvinna leder svenska ärkebiskopsvalet

SVENSKA KYRKAN. Ärkebiskop Anders Wejryd går i pension sommaren 2014. Lunds biskop Antje Jackelén fick 51 procent av rösterna i nomineringsvalet den 5 september.

TEXT: TOMAS VON MARTENS

Svenska kyrkan väljer ny ärkebiskop om en dryg månad, den 15 oktober. Vem som får kandidera i valet avgjordes genom ett nomineringsval i början av september.

Vidare till ärkebiskopsvalet går Lunds biskop Antje Jackelén med 153 röster av totalt 806 röster. Biskopen i Uppsala Ragnar Persenius kom tvåa med 87 röster, följt av kyrkosekreterare Cristina Grenholm med 32 röster, (kyrkosekreteraren i Svenska kyrkan betraktas som kyrkans "chefsteolog"), domprosten i Strängnäs, Johan Dalman fick 12 röster och biskopen i Göteborgs stift, Per Eckerdal, 10 röster.

Nomineringsvalet föregicks av pläderingsmöten i augusti då tänkbara kandidater diskuterades mera fritt. Vid ett sådant möte nämndes bland annat den anglikanska biskopen Graham Cray som en tänkbar ärkebiskopskandidat. Även biskop Thomas från den koptisk-ortodoxa kyrkan i Egypten föreslogs.

– Biskop Graham Cray

skickade ett brev i vilket han meddelade att han inte ställer upp som kandidat i det svenska ärkebiskopsvalet. Den koptiska biskopen Thomas vet antagligen inte ens om att han nämnts i diskussionerna, säger ärkebiskopens pressekreterare Ewa Almqvist.

Någon större diskussion om det kommande valet har inte förekommit i de svenska medierna ännu.

– Det har diskuterats en del på Twitter och Facebook men inte så mycket i andra medier, säger Almqvist.

Fem kvinnliga biskopar

Hittills har Sverige haft fem kvinnor som biskopar: Christina Odenberg och Antje Jackelén i Lund, Caroline Krook och Eva Brunne i Stockholm samt Tuulikki Koivunen Bylund i Härnösand.

ÄRKEBISKOPVALET S TIDTABELL

- 1 oktober 2013, utfrågning av kandidaterna.
- 15 oktober 2013, ärkebiskopsval.
- 29 oktober 2013, eventuell andra omgång.
- 14 juni 2014, Anders Wejryd lägger ner biskopsstaven.
- 15 juni 2014, den nya ärkebiskopen tas emot med vigning eller gudstjänst.

BISKOPEN I Lunds stift Antje Jackelén fick flest röster i nomineringsvalet. FOTO: SVENSKA KYRKAN/JAN NORDÉN

TUNABERG
HUGO OCH MARIA WINBERGS STIFTELSE
TUNARO

Hugo och Maria Winbergs stiftelse upprätthåller servicehusboende på **Tunaberg** och vårdhemmet **Tunaro** för svenska pensionärer.

Vi behöver dina frivilliginsatser,
kontakta Mona Sandberg, 050-520 2700.

**Vi tar också gärna emot gåvor och testamenten,
kontakta Ken Thilman 040-5568 312.**

90 ÅR och levnadsglad som få. Jarl Tiderman med porträttet av sin mamma som var kapten i Frälsningsarmén. FOTO: KASPER GUSTAVSSON

Sprider glädjen till alla

Jarl Tiderman fyllde 90 år i år. Kriget gav honom en känsla för fosterlandet men det var hans mor som gav honom en känsla för kristen tro.

TEXT: JOHAN MYRSKOG & SOFIA TORVALDS

– Ingen trodde att vi inte skulle klara oss, säger **Jarl Tiderman**.

Han deltog i kriget i andra bataljonen under fyra års tid och hann både se och uppleva hemska saker.

– Jag har fortfarande en granatskärva i högra lungan och känner av en skärva som gick genom benet, berättar han.

Men kriget förde också med sig en oerhörd fosterlandskänsla.

– Jag har en verklig känsla för det här landet. Det är så vackert. Då jag reser någonstans så längtar jag van-

KYRKPRESEN RÅKNAR ner till Borgå stifts 90-årsjubileum genom att intervjua församlingsmedlemmar som fyller jämna år runt om i stiftet.

ligtvis hem.

Han vet också att han varit med och gjort en insats för sitt land.

– Jag är glad att det lilla jag gjort har bidragit till att vi kan leva i ett fritt land, säger han.

Vig som en katt

Tiderman fyllde 90 år tidigare i år men några tecken på att ålderdomen hunnit i kapp honom syns knappt över huvud taget.

– Det gäller att hålla sig i form.

Så länge han kan minnas har Jarl Tiderman rört på sig. Ryggen är hans specialområde och han ligger på en gymnastikmatta och gör ryggövningar varje dag. Han delar också gärna ut gymnastikproblem till folk med ryggbesvär – allt från taxichaufförer till tjänstemän.

– Då man rör på sig hålls lederna i skick och man orkar med de dagliga sysslorna, förklarar han.

Sagt och gjort.

Plötsligt ligger han på golvet och skjuter upp fötterna mot taket utan några som helst problem. Därefter böjer han båda benen bakåt så att fötterna rör vid golvet. Glad och nöjd sätter han sig åter vid kaffebordet.

– För några år sedan kom jag på idén att spanna upp ett segel som jag använde för att åka skidor snabbare. Jag var inte mer än åttio, skratrar Tiderman.

Ung pojkgruppsledare

Jarl Tidermans första kontakt till kyrkan kom via hans mor.

– Hon var kapten i Frälsningsarmén och en underbar människa – mild och god, säger han.

– Jag följde ofta med henne till gudstjänsten.

Som 10-åring var han redan medlem i KFUM (Kristliga föreningen av unga män) och några år senare började

han själv leda en pojkgrupp.

– Jag har många fina sommarminnen från scoutlägren på Villinge.

Jarl Tiderman och hustrun **Harriet** bor i Esbo sedan länge. Det var i och med flytten till Esbo som Jarl Tiderman blev engagerad i Esbo svenska församlingsarbete. Han invaldes i Kilo kyrkoförenings styrelse och fick vara med om att planera och bygga både församlingshem och lekskola. För sitt församlingsengagemang har han tilldelats ett förtjänsttecken i guld.

– Och lekskolan fungerar fortfarande!

”För några år sedan kom jag på att spanna upp ett segel för att kunna åka skidor snabbare. Jag var inte mer än åttio.”

För tolv år sedan kom Jarl Tiderman genom en grupp i Esbo svenska församling i kontakt med gatubarnsarbete i Tallinn.

– Vi såg det goda arbetet som gjordes för att gatubarn skulle få en framtid. Det arbetet är fortfarande väldigt viktigt för mig, berättar Tiderman.

Verksamheten startades av **Mati Sinisaar** som suttit i fängelse och varit rastlös sedan han kom ut. På sina nattliga vandringar, då han inte kunde sova, upptäckte han hur många gatubarn det fanns på Tallinns gator och att de inte hade någon vuxen att vända sig till. Barnen blev Sinisaars hjärtesak.

– Mati är som en pappa för de här barnen, berättar Jarl Tiderman.

På väg framåt

Sedan barnhemmet startades har mycket hunnit hända.

– Då fanns det bara en metallavoar i Peeteli kyrkas källare att tvätta sig i och barnen fick bara ett mål varm mat om dagen. Nu håller de på att utreda om de

kan få bygga ut lite större på tomten bredvid. De väntar bara på tillstånd från myndigheterna, säger Tiderman.

När Estlandsvännernas förening uppvakade Tiderman på 90-årsdagen fick han en skojig present: i Nuckö gymnasium finns det numera en elev varje år som tilldelas ”Jalles stipendium”.

– Det är ett stipendium för gymnastik och idrott.

Då Jarl Tiderman fyllde 90 år fick han också besök av goda vänner från Estland.

– Det var en sådan glädjefylld stämning då de var här, berättar Tiderman som känner sig hemma i den svenska S:t Mikael församlingen i Tallinn.

För Jarl Tiderman är det här med att hjälpa andra en av de viktigaste sakerna i livet.

– Min mor visade mig vägen till Gud men jag tror också på det människan kan göra själv, säger han.

– Det finns alltid människor som behöver hjälp och det är viktigt att det finns människor som har hjärta för att hjälpa.

Anställda gjorde minneslund i Vasa

MINNESLUND. De anställda inom samfälligheten i Vasa har planerat minnesmärket och den nya minneslundan på gravgården.

TEXT OCH FOTO:
JOHAN SANDBERG

Minnesmärket som har formen av ett skepp har planerats av chefen för begravningsväsendet **Pekka Mäkinen** och arbetsledaren **Juha Rintakallio**. De har också planerat minneslundan.

– På 26 år har inga utomstående planerat och förverkligat begravningsplatserna i Vasa, säger Mäkinen. Det är en fin sak att det gemensamma kyrkorådet lutar på oss. Fast arbetsmängden varit stor har det en stor motiverande betydelse för oss. Men det har också en ekonomisk betydelse för samfälligheten.

Stadens närhet till havet inspirerade dem att göra minnesmärket i form av ett skepp i metall. Iskeppets akter finns tretton stycken ett par meter höga svarta aluminiumpelare på vilka de avlidnas namn graveras. I mitten av skeppet har man rest en mast i form av ett kors.

– Var och en kan läsa in vilka symboler man vill i minnesmärket. Man kan till exempel se att masten är ett kors eller tvärtom.

I minneslundan fortsätter havstemat. Där har man gjort en konstgjord sjö bestående av naturstenar. Över stenarna finns en bro från vilken anhängarna kan strö ut askan.

– Vasa stad gillade inte tanken på att vi skulle göra ett vattendrag att strö ut askan i.

Anhängarna som föredrar att gräva ner urnan kan låta gravgårdens personal göra det anonymt. De anhängarna får bara veta inom vilket området urnan finns.

– Det ligger inget hemlighetsmakeri bakom det, men

MINNESMÄRKET OCH minneslundan har planerats av Pekka Mäkinen och Juha Rintakallio.

vi vill inte att anhängarna ska komma till en speciell plats för att minnas. De kan minnas vid minnesmärket eller sätta sig på de utplacerade bänkarna.

Bytt ut jorden

Planeringen och utvidgningen av den Nya begravningsplatsen i Vasa har pågått sedan 2011. Området som berörs är 6 500 kvadratmeter stort och omfattar 390 platser för kistbegravningar och 3 042 platser för urnor förutom den konstgjorda sjön.

Hur många som ryms på den utvidgade delen begränsas i praktiken av antalet

namn som ryms på pelarna. Hittills har samfälligheten investerat 860 000 euro på utvidgningen. Den ekonomiskt största biten bestod i att byta ut befintliga jordmassor på ett djup på två och en halv meter till ny jord.

– Vi har dränerat och dragit kablar och gjort ett automatiskt bevattningssystem. Infrastrukturen har kostat mest, säger Rintakallio.

När området står klart att tas i bruk senare denna månad har Vasa fem minneslundor. Nästa år påbörjas planeringen av ytterligare en.

– De anhängarna vill oftast ha en plats där de kan minnas,

säger Rintakallio. Det kan hända att behovet uppstår första efter några år.

70 procent kremeras

Om man räknar med de anhängarna berörs en halv miljon finländare av döden varje år, säger Mäkinen. I hela landet kremerades 42 procent av de avlidna 2012. Antalet kremeringar ökar årligen med en procentenhet. I Vasa är kremeringsprocenten 70. Även här ökar den med en procentenhet per år.

– Kremering blir billigare och tar mindre plats än traditionell kistbegravning, säger han.

VÅGA FRÅGA

Fritt att välja gravsten – men följ regler

JAN-ERIK NYMAN är prost och pensionerad kyrkoherde från Jakobstad och svarar på frågor om tro och kyrka.

Om korset saknas på en gravsten, betyder det att den döda inte tillhört (den evangelisk-lutherska) kyrkan? Jag besökte min pappas grav i dag. På gravgården kan folk från alla möjliga trossamfund ligga – men jag tror de flesta är lutheraner. Jag såg att en ny gravsten rests – en utan kors. Jag tror att den döde tillhörde kyrkan – men är inte säker. Stenen var formad som ett hjärta, har det någon betydelse i sammanhanget? undrar en läsare.

DET ÄR alla gånger intressant att promenera på gravgårdar, titta på gravstenarna och meditera över deras budskap om de människor som begravts på platsen.

Du, som ställt frågan denna gång, undrar över om kors på gravstenar eller avsaknad av sådant kan ha med kyrkötillhörighet att göra.

Naturligtvis kan det vara så. Korset är ju överlag den kristna symbol som, oberoende av sammanhang, används mest. Korset påminner om Kristi lidande för oss och om hans uppståndelse. Korset blir då, överallt där vi möter det, ett uttryck för vår tro på honom.

KORSET PÅ GRAVSTENARNA är ändå inget säkert tecken på att en avliden hört till just den evangelisk-lutherska kyrkan. I gravarna ligger många som tillhört andra kristna kyrkor och samfund, för vilka det också är helt naturligt att förse gravstenen med ett kors. Och jag har på känn att en del som ligger under korsförsedda gravstenar ändå inte hört till något kristet samfund överhuvudtaget. Det kan vara fallet till exempel där makar ligger begravda och den andra hört till ett kristet samfund och den andra inte.

Man kan forma stenen på olika sätt, till exempel som ett hjärta, som ju frågeställaren noterat. Man kan säkert lägga in många olika tankar i den symboliken. Jag skulle tro att man med hjärtformen vill uttrycka närhet mellan en avliden och de efterlevande. Att notera är att stenen är gravrättsinnehavarens egendom och att varje begravningsplats har ett reglemente där det bland annat fastslås gränser för hur stenarna kan se ut.

OCH TILL slut. Begravningslagen förpliktar de lutherska församlingarna att upprätthålla begravningsplatser. Det ska finnas plats för "vanliga gravar" och en minneslund där urnor sätts om man inte vill sätta dem i en vanlig grav.

Dessutom ska det finnas ett konfessionslöst gravområde. Ortodoxa församlingar, frikyrkor, stiftelser och kommuner kan också beviljas tillstånd att grunda begravningsplats.

Fråga KP:s expertpanel

I KP:s frågespalt besvaras frågor om tro och andlighet av präster i den lutherska kyrkan. Frågor om relationer, hälsa, familj och fostran besvaras av sjukskötare och kyrkans familjerådgivare. Redaktionen behöver ditt namn och dina kontaktuppgifter, men du får gärna ställa din fråga anonymt i tidningen. Redaktionen väljer och editerar frågorna. Adressen är redaktionen@kyrkpressen.fi eller Kyrkpressen, Sandvikskajen 13, 00180 Helsingfors. Märk kuvertet "FRÅGA". Panelen besvarar frågor endast i tidningen.

PÅ TVÄREN CHRISTA MICKELSSON

Hemma med barn (och lite vanmakt)

När min mormor fick sitt första barn var hon mam-maledig i sex veckor, anställd en barnflicka och återvände till jobbet. Det ska sägas: vi som blir föräldrar i Finland i dag

har det ganska bra. Även om jag förstår att det för jämställdheten vore effektivare att kvotera föräldradledigheten än hemvårdsstödet säger jag ett försiktigt ja till regeringens omdiskuterade förslag. Jag resonerar så här:

– Att det inte är någon mänsklig rättighet att stanna hemma med sina barn tills de fyllt tre.

– Att det inte är huvudlöst att barn som är nästan två börjar på dagis.

– Att invanda strukturer inte är onda i sig och kanske rent av passar de flesta, men är ett gissel för andra.

– Att det är svårt att frigöra sig från sin egen livssituation och skilja på barnets bästa och sina egna drömmar och behov. Att lust att vara hemma med barnen ibland är olust att jobba. Att lust att jobba ibland gör en blind för barnets behov. Och att brist på jobb,

olust att ta tag i sin utbildning och ångest inför framtiden ibland gör att föräldrar är vårdlediga.

– Att många av oss tenderar vilja försvara de val vi gjort, oberoende av om vi tycker att de var bara bra eller inte.

– Att ingenting gör mig

så frånvarande som föräldrar som perioder då jag oavbrutet tar hand om barnen.

– Att frågan "Varför skaffar du barn om du inte vill vara med dem?" sällan är ett fruktbart inlägg i debatten. Särskilt inte då den så gott som aldrig ställs till papporna.

EGEN RELIGION. I FN:s deklARATION om de mänskliga rättigheterna ingår också rätten till fostran enligt sin egen religion och kultur. Men alla invandrare prioriterar inte sin religion när det gäller den fostran som skolan ger.

MOSEBACKE SKOLA i Närpes har runt 30 procent elever med invandrarbakgrund.

Läsa egen religion i sko

TEXT OCH FOTO:
ROLF AF HÄLLSTRÖM

Staffan Holmberg är rektor för Mosebacke skola i Närpes. Staden är en av de invandratätaste i Svenskfinland, samtidigt som kommunen har en mycket hög sysselsättningsgrad. Det här ger lägstadierektorn ett unikt och akut bekymmer: Staden har inte kunnat hitta någon lärare som kan undervisa i muslimsk religion. Behöriga lärare drömer Holmberg inte om, men läraren måste klara av att undervisa enligt finländsk läroplan, och på svenska förstås.

– Alla har jobb, säger han om muslimerna i Närpes. De som kommit som flyktingar är väletablerade, ett deltidsjobb som ger ett fåtal veckotimmar är inte efterfrågat. Gästarbetande bosnier som måste ha sin försörjning säkerställd för att alls få stanna i landet är i ännu mindre grad intresserade av deltidsarbete.

I vårt land ska skolelever få undervisning i sin egen religion. I takt med invandringen ökar den religiösa mångfalden. Bland de vietnamesiska invandrarna i Närpes finns både buddhister och familjer som håller sig med ett familjealtare för förfäderna. Det finns andra elever vilkas religion närmast kunde kallas shamanism. I Mosebackeskolan har runt 30 procent av eleverna invandrarbakgrund.

– Jag är för att eleverna ska få lära sig sin egen religion, säger Holmberg och vill inte att hans egna barn ska drabbas av ett urvattnat religionsämne av riks-svensk modell. Men han ser problem i framtiden. Grupperna i egen religion blir ofta små och som sådana en nagel i ögat på alla som vill rationalisera och stuva om för att få reson på den kommunala ekonomin. En del föräldrar kan också komma att se snett på de ”extra förmåner” som små grupper innebär.

Besvärligt schemapussel

Men det är fel att börja med problemen. I stort fungerar systemet som går ut på att skolan automatiskt ger undervisning i majoritetsreligionen och i livsåskådning för dem vilkas föräldrar uttryckligen vill fostra sina barn utan religion. Det som kallas undervisning i evangelisk-luthersk tro accepteras av så gott som alla frikyrkliga och står egentligen för det globala begreppet ”christian protestant”. Pingstväner och baptister har inte krånglat till saken fast det behövs bara tre elever i en kommun för att få rätt till undervisning i egen religion.

Också undervisningen i ortodox religion löper bra. Läraren är den första person jag träffar i Mosebacke skola, Tatiana Storsved. Hon har just avslutat lektionen i en avbalkad del av trapphuset med sin minsta grupp på en elev. Storsved är hemma från Arkangelsk

”Om en pedagog inte har grundkunskaper i islam, hur ska en sådan person kunna undervisa i islam?”

Senada Arnautovic

och utbildad pedagog som ”kärleken hämtat till Närpes”. Två gånger i veckan åker från Vasa till Närpes. Bland hennes elever finns barn från både Ryssland, Rumänien och Vitryssland.

– Det fungerar jättefint, barnen känner mig bra och föräldrarna är nöjda, säger Storsved som tidigare bott två år i Närpes.

Hon undervisar också i ryska vid Närpes vuxeninstitut för jobbet som minoritetslärare i religion räcker inte riktigt till. De ortodoxa eleverna är splittrade på fem av stadens skolor med allt vad det betyder av resor mellan lektionerna.

För rektor Holmberg betyder det en tilläggsfaktor i ett också annars besvärligt schemapussel. De minsta eleverna får inte ha håltimmar, skolskjutsarna försvarar tidiga och sena timmar. Lektionerna i egen religion borde hållas samtidigt för alla klassens elever och ju fler ”egna religioner” dess tuffare blir samordningsproblemen.

Men Holmberg säger att religionsundervisningen inte är ensam. Olika former av stödundervisning som ska pusslas in försvarar också schemalagningen.

Blandad grupp

I dag sitter de muslimska eleverna med livsåskådningsgruppen, tillsammans med katoliker, buddhister, Jehovas vittnen och elever som av övertygelse valt

en icke-religiös undervisning. Livsåskådningsläraren Maria Järf säger att sammansättningen ger bra möjligheter att föra en religionsdialog där eleverna kan berätta för varann hur de ser på Gud och hur de hanterar olika etiska frågor.

– Men den kristna rösten saknas helt i diskussionen, säger hon om dagens system.

Inte heller annars är hon helt nöjd med läget. De muslimska eleverna från Bosnien är många och slår ibland över till bosniska när diskussionen blir intensiv.

– De som hör till Jehovas vittnen är på ett helt annat sätt kunniga i sin religion. Men man måste tro på elevernas förmåga, säger Järf som ställer sig främmande till synsättet att livsåskådningsämnet hör bara icke-religiösa till. Men inte heller hon vill ha en undervisning av rikssvensk modell.

– Jag vill ha en skola där man går till julkyrkan, firar Lucia och har kvar de kristna traditionerna, säger hon. Samtidigt som övriga religioner ska kunna bidra med sina.

Högstadierektorn Göran Småros delar sin lägstadiyekollegas uppfattning om att undervisning i egen religion medför problem. Han skulle i likhet med majoriteten av högstadierektorerna förorda att man gör slut på undervisningen i egen religion och inför ett enhetligt religionsämne. Men han konsta-

REKTOR STAFFAN Holmbergs akuta problem är att det inte finns någon lärare för de elever som vill ha undervisning i islam.

SENADA ARNAUTOVIC säger att läraren i islam inte själv behöver vara muslim.

lan en hanterbar sak

terar att beslutet om timfördelningen mellan grundskolans olika ämnen redan är gjort. I det beslutet finns undervisningen i egen religion kvar.

Han vet också orsaken och den ligger långt utanför skolan. Undervisningen i egen religion är Finlands sätt att lösa det krav som den universella rätten att bli fostrad enligt sin egen kultur och religion ställer upp. Kravet ingår i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, på samma sätt som till exempel rätten att inte diskrimineras på grund av sin sexuella läggning.

Föräldrarnas val

Åsa Snickars som är bildningsdirektör i Närpes säger att man kan diskutera vad rätten till fostran i egen religion och kultur riktigt ska innebära. Men det finns få andra konkreta sätt lösa frågan om hur den rätten ska garanteras, så pass invävda i varann som kultur och religion trots allt är. Ett alternativ skulle vara i samband med hemspråksundervisningen, men det ser hon inte som riktigt realistiskt.

Snickars säger att det skulle vara en verklig utmaning att till exempel sätta ihop en läroplan i shamanism. Men att skolan håller på att drunkna i religionskrav är en teoretisk föreställning och läget är långt ifrån ohållbart.

– Jag träffar personligen alla invandrarfamiljer. Vi går igenom läroplanen med en tolk och säkerställer att de får

TATIANA STORSVED trivs med de elever hon undervisar i ortodox religion.

”Jag skulle själv vara emot att en riktigt sträng och konservativ person skulle undervisa mina barn.”

Senada Arnautovic

svar på sina frågor, säger Snickars och säger att också om föräldrarna kallar sig katoliker eller buddhister är det inte deras förstaprioritering utan de väljer i regel livsåskådningsundervisningen för sina barn.

Hon är personligen bekant med flera invandare och har senare frågat varför de har valt som de gjort.

– Vi vill inte skilja oss från mängden, vi vill smälta in, är ett vanligt svar.

Det är också orsaken till att katoliker, buddhister och Jehovas vittnen kan sitta i samma grupp i Mosebackeskolan och diskutera etik. De är inte representanter för sin egen religion utan läser ämnet livsåskådnung.

Skolan väljer läraren

Men rätten att hålla fast vid sin egen tro och kultur är lagfäst som en av de universella mänskliga rättigheterna. Den enda invandrargrupp i Närpes som tagit fasta på den rätten är muslimerna. Flera bosniska föräldrar vände sig för ett par år sedan till Närpes stad i frågan.

– Vi inbjöd alla muslimska föräldrar till diskussion. Åsikterna var delade, säger Snickars.

Det finns en färdig läroplan i islam, i dag finns det också läroböcker på svenska. Men undervisning på svenska kräver en svenskkunnig lärare som naturligtvis borde vara behörig. Sedan januari 2012 har staden försökt rekrytera en lärare utan att lyckas. Man har diskuterat olika alternativ med föräldrarna, som att ta hit en lärare från huvudstaden och undervisa utanför skoltid. Men lektioner på en lördag lockade inte.

I själva verket har rekryteringen varit nära att lyckas, det finns muslimska klasslärare i vårt land. Snickars påpekar att en lärare i islam inte behöver vara muslim lika lite som någon annan lärare måste tro på ett visst sätt. Varken elever eller föräldrar har rätt att välja vem som undervisar. Men hon tillägger att det när det gäller minoritetsreligioner kan kännas mer naturligt med en muslim som undervisar i islam liksom med en ortodox som undervisar i ortodox tro.

Men Snickars säger att lagens krav är till för att lösas. Klasslärare som kan det pedagogiska får ofta lov att undervisa i ämnen som de inte specialiserat sig i. Hon ska ännu kolla upp reglerna men hoppas problemet ska gå att lösa den vägen.

Senada Arnautovic är hemma från Banja Luka i Bosnien, kom som flykting till Närpes, utbildade sig till närvårdare och har bildat familj här. Hon har släktingar i Närpes och hör till dem som vill ha hjälp av skolan att hålla fast vid familjens muslimska traditioner.

– Under fastemånaden Ramadan låter den bosniska föreningen hämta hit en imam från Bosnien, säger hon. Han har också hållit ”söndagsskola”, men under större delen av året saknar familjen stöd för sin religion.

Känner man sin egen religion kan man också förstå andra, säger Arnautovic. För hennes del behöver läraren inte ens vara muslim.

– Jag skulle själv vara emot att en riktigt sträng och konservativ person undervisade mina barn. Men om en pedagog inte har grundkunskaper i islam, hur ska en sådan person kunna undervisa i islam? frågar Arnautovic som själv sitter i bildningsnämnden i Närpes.

– Alla Närpesbor ska kunna ha sin religion, det är viktigt med tro. Och religionerna är ganska lika varandra på många sätt. Det är en fråga om identitet.

ONDSKA. I sitt arbete möter psykoterapeuten Börje Svensson pedofiler och andra sexualbrottslingar – samhällets mest hatade. Ingen människa är bara ond, säger han.

Tror på hopp för de mest hatade

TEXT: CHRISTINA LARSSON

Den lilla flickan tvingades ha sex med sin pappa under flera år. För att skärma av sig la hon en kudde över ansiktet när hon våldtogs. Bilden av den utnyttjade flickan förföljde **Börje Svensson** under lång tid.

Det är lätt att känna sympati för den lilla flickan. Även om hennes berättelse är näst intill omöjlig att ta in så väcker hon omedelbart vårt medlidande. Men pappan? Vem är han? Vad får honom att begå det fruktansvärda brottet mot sitt eget barn? Finns det överhuvudtaget någon nåd för honom?

Börje Svensson, förmodligen den enda psykoterapeuten i landet som parallellt behandlar både offer och gärningsmän, konstaterar att hatet mot pedofiler och andra sexualbrottslingar är av en annan kaliber än det mot andra grova brottslingar. Handlar det om medkänsla för offren eller väcker sexualbrottslingarna känslor inom oss som vi måste hålla så långt ifrån oss för att förbli omedvetna om att vi själva bär på möjligheten att bli en av de hatade? undrar han i sin bok *De mest hatade*.

Frågan känns provocerande. Skulle alltså jag kunna bli en förövare?

– Troligen inte. Dels för att du är kvinna och kvinnor utgör bara några procent av alla sexualbrottslingar, dels för att flesta av oss har något slags inre kompass och starka spärrmekanismer som hindrar oss från att göra det vi vet är fel. Men jag menar att varje människa har möjligheterna inom sig att göra det mest grymma, men också det mest goda.

Han tror inte att människan föds ond, men potentialen finns där. Vad som gör att ondskan blommar ut beror till stor del på vad vi möter i livet, menar Börje Svensson.

– Det finns alltid en rad orsaker till att en människa kommit helt ur kurs i sitt liv. Ibland handlar det om man själv varit utsatt för övergrepp, vuxit upp i sociala miljöer med missbruk och psykisk sjukdom som skapar en total brist på empati. Sexuella övergrepp handlar i grunden om att avmänskliga sitt offer.

Under en tioårsperiod har han en

NÄR BÖRJE Svensson träffar sexualbrottslingar känner han en stor sorg. FOTO: ORDFRONTFÖRLAG/ IDHA LINDHAG

gång i veckan träffat sexualbrottslingar på Norrtäljefängelset. Av säkerhetsskäl måste de här fångarna bo på en särskild avdelning. De mest hatade är inte bara mest hatade av allmänheten utan om möjligt ännu mer av de kriminella medfångarna.

– Ibland när jag läser om en sexualbrottsling i tidningen så tänker jag "hoppas att jag slipper möta honom". Jag kan drabbas av starka hatkänslor mot förövaren och ifrågasätta hans rätt att leva. Men så en dag när han står utanför dörren i fångelset och vi ska ha ett första samtal försvinner mitt hat och min motvilja och jag drabbas av stor sorg. Här är en människa som förstört livet för andra, men även för sig själv och sina närstående.

Behandling hjälper

I massmedierna komprimeras gärningsmannen till att bli sitt brott, menar Börje Svensson. De han möter är mycket mer än så. Personer som är omtyckta av omgivningen och som ingen har kunnat misstänka för något ont. Det är det goda som trots allt finns i gärningsmännen som gör Börje Svensson motiverad att vilja hjälpa dem till ett liv utan ett destruktivt beteende.

– Jag blir upprörd när jag hör uttalanden som att pedofili inte går att bota. Nej, men det finns en hel rad andra

psykiska störningar som inte går att bota men som vi ändå behandlar. Statistiken visar också att återfallsrisken för sexualbrott är betydligt mindre än för andra brott om förövaren får hjälp.

Ofta lever sexualbrottslingen i en förljugenhet och total förnekelse av sitt brott. Det är viktigt att han kommer till insikt med de skamliga sidorna av sig själv. Annars kan han inte bearbeta problemen för att på sikt bli en hel människa utan behov av att kränka någon annan, menar Börje Svensson.

För offret är det också viktigt att förövaren erkänner vad han har gjort. Det blir en bekräftelse på att det offret har varit med om, och som egentligen är för svårt att ta till sig, faktiskt har hänt. Erkännande kan också göra att en del av rädslan för att det ska upprepas försvinner.

Börje Svensson var en av dem som startade Rädda Barnens pojkmottagning. Han har mött barn och unga som fått skador för livet efter att ha blivit sexuellt utnyttjade.

– Men i de terapeutiska samtalen kan de få hjälp att hantera det som skett och att inte skuldbelägga sig själva. Det är väldigt vanligt att man känner skam trots att man själv inte kunnat förhindra övergreppen. De unga behöver stöd och hjälp för att reda ut sina känslor för förövaren och till omgivningen som inte agerat.

Försonas med det som hänt

Börje Svensson pratar hellre om försoning än förlåtelse i de här sammanhangen.

– Vissa saker är svåra att förlåta, men jag tror att om man ska kunna fortsätta att leva och gå vidare så måste både förövare och offer komma till något slags försoning med det som har hänt.

Han menar att det är en humanistisk handling att hjälpa en människa som har en förvrängd människosyn. Men den som arbetar med sexualbrottslingar måste vara beredd på att själv drabbas av starka känslor som biter sig fast även då arbetsdagen är slut.

Börje Svensson handleder bland annat poliser och förhållningsledare. I sin bok *De mest hatade* (Ordfront) har han bland annat intervjuat en kvinnlig po-

"Ibland kan känslan av att världen mest är ond infinna sig."
Börje Svensson

lis som var granskare av barnpornografiska bilder. Hon berättar att hon ständigt har en stresskänsla:

"Det man ser är så motbjudande att man vill se så lite som möjligt, samtidigt som man måste titta för att konstatera om det är barnpornografi eller inte. Det är ljudet som är värst."

En kvinnlig psykoterapeut som träffar dömda sexualbrottslingar säger att hon har ett väldigt behov av att duscha när hon kommer hem. Och en läkare på en rättspsykiatrisk avdelning berättar att hon efter samtal med en våldtäktsman alltid har ett behov av att tvätta händerna med sprit.

Börje Svensson säger att han nog är duktig på att stänga av sina egna känslor. Men vissa saker går inte att få bort ur tankarna. Han erkänner att han har varit en riktig "hönspappa" när det gäller sin egen dotter.

– När hon varit ute sent på nätterna så har jag blivit orolig för att hon råkat ut för en våldtäktsman. Jag är betydligt oroligare än hennes mamma.

Ibland kan känslan av att världen mest är ond infinna sig, medger han. Ändå fortsätter Börje Svensson att tro på att det går att förändra även samhällets mest hatade och att det är möjligt att hjälpa offren till ett liv utan skam och rädsla.

– Det känns meningsfullt och utmanande att få "knåda" ett område som också är så existentiellt intressant, säger han.

BÖRJE SVENSSON

- **Ålder:** 60+. "Det har jag sagt länge nu..."
- **Bor:** Bromma.
- **Familj:** Fru och en dotter plus en bonusdotter.
- **Yrke:** Psykoterapeut med inriktning sexualbrottslingar och deras offer.
- **Aktuell:** Med boken *De mest hatade* (Ordfront).
- **Rensar hjärnan:** Tittar på sport. Villen B-lagsmatch som helst duger.
- **Fyller på batterierna:** Med jogging och långpromenader med hustrun.
- **Tidigare sysselsättning:** Fotograf.

ELLIPS

Kungamakare

Vi vill ha en kung som alla andra!

Trots att de blev varnade tjadade folket och till sist fick de som de ville. Kung Saul kunde inte hantera sin makt, utan missbrukade den. Han var en tragisk person, eventuellt också sinnessjuk. Gud ångrade att han gjort Saul till kung. Men en kung vill folket ha oavsett.

Vi vill också ha en kung! Det verkar gälla även oss här i Finland. Nyheten om att Madde är gravid läste jag först på en kollegas Facebookprofil. Ojdå, tänkte jag innan jag insåg att nån Madde inte borde finnas på den redaktionen. Att det handlade om den svenska prinsessan Madeleine fick jag reda på först nästa dag.

Jag har svårt att förstå det stora mediala intresset för det svenska kungahuset i Finland. Kungahuset påverkar ju inte vårt liv. Man kan också fråga sig hur mycket de påverkar den svenska politiken. Kungahuset hör till soffliggarna, de utnyttjar av tradition inte sin rösträtt.

Ska finländska medier nödvändigtvis skriva om elitens graviditeter borde vi ju bevaka våra egna makthavares familjetillökningar. Intresset för samhällsengagemang verkar gå i arv. Sannolikheten är stor att vi bland våra ministrars och riksdagsmäns barn finner nästa generations makthavare. I dag har vi ju tredje generationens Paasio i riksdagen.

Ungefär samtidigt som kronprinsessan Victoria fick sitt barn fick också kulturminister Paavo Arhinmäki barn. Blev det en pojke eller en flicka? Vad heter hon/han? Det har jag inte läst. Men det mesta om Estelles förhävande hittar jag nog om jag vill.

Längtan efter en kung är en längtan efter glamour, en verklighetsflykt som medierna underblåser.

JOHAN
SANDBERG

Fotbolls- flickor tar sikte på advent

FOTBOLL. När fotbollsäsongen tar slut om någon vecka får flickorna i Sundom IF och deras föräldrar se fram emot nästa projekt, en kyrkokonsert inför advent med den svenska artisten Sanna Nielsen.

TEXT OCH FOTO: JOHAN SANDBERG

Det är inte första gången som flicklaget 01/02 i Sundom IF bokar **Sanna Nielsen** för konsert i Trefaldighetskyrkan i Vasa. I mars fyllde hon kyrkan två gånger samma dag. Uppmuntrade av det bokade laget henne på nytt för den 9 november.

– Att driva ett fotbollslag är som att ha ett mindre företag, säger fotbollsmamman **Monica Rantala**. Budgeten ligger på 20 000 euro. Det är mycket talkjobb att få det att gå ihop.

Inom Sundom IF finns därför en I-grupp, alltså en inkomstgrupp som består av föräldrar. Den gruppen samlas regelbundet för att kläcka idéer.

– Mötena blir oftare och håller på längre för att vi har så trevligt. De idéer som vi förverkligar delegerar vi vidare till föräldrarna. Det funkar bra. Tränarna får fokusera på fotbollen och inte på hur vi ska betala domaravgifterna, säger **Paulina Bäckström** som tillsammans med Rantala utgör en del av I-gruppen.

– Per flicka kostar säsongen över tusen euro. I det ingår spelarlicens, resor till bortamatcher och cupresor till Sverige. Samlar vi inte ihop pengar går allt ur föräldrarnas plånbok, säger Rantala.

För att få inkomster till laget byter föräldrarna däck till Sundombornas bil varje höst och vår, det ordnas lotterier och naturligtvis kyrkokonserter. Genom insatserna kan man hålla nere avgifterna för flickorna som är födda 2001–2002.

– De här föräldrarnas engagemang är ganska unikt, säger tränaren **Mikael Snickars**. Inte bara med tanke på att samla in pengar, utan för gemenskapen.

Utnyttjade kontakter

Idén till konserterna kläcktes i I-gruppen och man utnyttjade de kontakter som **Stig Snickars** har till svenska artister. Han är indirekt involverad i fotbollen genom sonen Mikael.

– Vi sonderade olika projekt och kontakter etablerade med svenska artister sedan tidigare. I Sverige har Sanna Nielsen kört julkonserter i kyrkor i ett par år, men hon har varit bokad från november fram till jul. Men konserterna har varit så populära att vi tog hit henne i mars i fjol trots att det inte var jul längre, säger Mikael Snickars.

– Hennes musik är mäktig och den passar bra i kyrkan, säger Bäckström. Stämningen i en kyrka är helt annan.

Och populär var konserten också i Vasa. Det räckte inte med en utan det blev två konserter samma dag. Om det blir en eller två konserter i november beror på hur stor efterfrågan på biljetterna är.

– Förförköpsbiljetter har funnits redan i en månad, säger Rantala.

Eftersom de är tidigt ute kallar de konserten *Inför advent*. Som sig bör kommer repertoaren också att bestå av några andliga sånger.

Fotbollspelarna själva har fått tjugo biljetter som de ska sälja. En del har redan sålt sina medan andra ännu inte börjat.

– Konserten är viktig, säger spelaren **Emilia Malmsten**. Det är viktigt att vi ska få in pengar för att kunna resa.

Satsar på gemenskapen

Det är ett sammansvetsat gäng på 22 flickor, tränare och föräldrar som står bakom laget i Sundom. Och resorna

DE ELVA- och tolvåriga flickorna i Sundom IF tränar året om.

TRÄNAREN MIKAEL Snickars instruerar.

Att skriva, leva och dela

BOK

Att berätta sig själv. Inspirationsbok för den som vill skriva om sitt liv

Författare: Merete Mazzarella

Förlag: Schildts & Söderströms 2013

I boken *Att berätta sig själv*

rör sig **Merete Mazzarella** på välbekant mark: det handlar om att skriva om sitt liv. Samma tema har, om ändå inte lika uttalat, gått igen i många av hennes tidigare verk. Som hon brukar skriver Mazzarella ledigt och underhållande.

Det här är ingen instruktionsbok av typen ”så här gör du”. Det finns inga kapitel att slå upp ifall man

plötsligt drar sig till minnes att det fanns ett tips mot skrivkramp. Snarare handlar det om att Mazzarella på ett personligt sätt närmar sig skrivandets glädje och bekymmer, ofta med utgångspunkt i sina egna erfarenheter av författarskap och handledare för skrivarkurser.

För den som läst Mazzarellas tidigare utgivning kan det vara intressant att ta del av hennes egen analys av hur hon skrivit om sig

själv i andra verk: till exempel att hon i debuten *Först sålde de pianot* inte riktigt ville avslöja hur hemskt det hade varit att gå i internatskola i England, trots att det var något hon själv gnällt sig till efter att ha förläst sig på Enid Blyton-böcker. För en recensent är det också intressant att läsa om hur hon reagerat på mottagandet av sina böcker – det vill säga vilka av recensenternas krav eller önskemål som känts orimliga.

Ett ämne som hon tanglerar och som jag gärna hade läst mer om är den autofiktiva trenden som kulminerat i **Karl Ove Knausgård**s epos *Min kamp*. Det blir aldrig riktigt klart för mig vad hon själv anser om att skriva sitt liv med sådan ursinnig detaljrikedom och barhet. Det förefaller mig som om Merete Mazzarella uttryckligen skulle undvika att ge bestämda råd. När hon citerar andra författares råd tar hon ofta avstånd

från dem. Det här är en fundersam bok av en författare som grubblat över sitt skrivande men inte vill pracka på sina egna sanningar.

Det personliga känns intressantast – till exempel biten om hur boken om moders död *Hem från festen* kom till. Den inspirerade mig att tänka inte bara på hur jag själv skulle skriva om min familj utan också hur jag själv borde leva med min familj.

SOFIA TORVALDS

svetsar dem samman ytterligare. Det handlar inte bara om resor till bortamatcher: de tre senaste åren har laget gjort en längre resa till Umeå Fotbollsfestival, Alandiacupen på Åland och Forwardcupen i Örebro. Som bonus från resorna kom laget hem med segern både i Umeå och Örebro.

– De spelade sex matcher i Örebro och vann dem alla. Vinsten i semifinalen kom efter en straffryssare, berättar Bäckström.

– Jag tror föräldrarna var lika förvåningsfulla som flickorna inför sommarens resa till Örebro. Det blev ju en gemenskap mellan föräldrarna också. Så

sporrar man barnen och vice versa, säger Rantala.

Gemenskapen är något man jobbar medvetet på.

– I juni ordnades en campingnatt i Vasa. Flickorna cyklade dit och övernattade i stugor. Då spelades ingen fotboll alls utan avsikten var att de skulle lära känna varandra. Tränarna bestämde vem som skulle sova med vem.

Spelat tillsammans i sex år

Flickorna började spela tillsammans 2008 och tränar två till tre gånger i veckan. De flesta är från Sundom men nå-

gon kommer också från Vasa och Malax.

Laget spelar cirka 35 matcher varje år. De ligger på andra plats i distriktsserien där också lag från Vörrå, Närpes, Seinäjoki, Ilmajoki, Kurikka och Teuva spelar. Dessutom deltar de i cuper på närmare håll.

Glädjen att spela fotboll är den högsta motiveringen för flickorna.

– Man får lära sig mycket nytt, säger **Victoria Harju**. Det är trevliga personer med i laget och matcherna är roliga. Resorna är roligare än seriespelet. Då får man möta lag man inte mött förr.

Känslan för det egna laget är stor. – Jag kommer att fortsätta spela så länge det finns ett lag i Sundom, säger **Matilda Syrenius**. Jag kan inte tänka mig att spela i Vasa eller någon annanstans.

Ändå lever drömmen om att bli proffs också bland flickorna i Sundom IF.

”Vi jobbar mycket på att öka samhörigheten.”

Hjärtat på rätt plats

MUSIK

Det går emot ljusare tider av Rasmus F Forsman

Producent: Rasmus F Forsman
Mastring: Martin Kantola

På **Rasmus F Forsmans** soloskiva *Det går emot ljusare tider* har pianisten, musikpastorn och frilansmusikern

Forsman skapat melodier till flera andliga texter och lovsånger. Han gör det väl och med ett grepp som ger texten rättvisa och ett välbekant sammanhang, så att man tror att man hört låten många gånger fast den precis börjat ljuda. Så är fallet med till exempel *Jag vet att du väntar på mig*, med text av **Gunnar Nylund**, liksom titelspåret med text av samma skribent.

Forsman har medverkat på en mängd skivor (bland

annat under sin tid som pianist och dirigent för Vasabaserade gospelkören Oikoumene), men *Det går emot ljusare tider* är hans första soloprojekt (bortsett från den betydligt mer lättsamma EP:n med humoristen ”Rasses” största hit *Jag vill va en ko*). Forsman har en gedigen musikalisk erfarenhet och är en rutinerad musiker som spelat och sjungit i en uppsjö musikaliska konstellationer i Svenskfinland sedan ti-

Studier i förändring

BOK

Vinterkriget

Författare: Philip Teir
Förlag: Schildts & Söderströms 2013

Philip Teirs första roman är en relationsroman om en 60-årig finlandssvensk sociologiprofessors fumlade med livet och med sin fru, och den är mycket elegant, mycket underhållande och framför allt stilistiskt säker.

Teir introducerar Max Paul, en väletablerad sociolog, något känd, möjligen lite bortglömd, en sextioåring som är duktig på tennis men inte så duktig att han inte skulle ha lagt på hullet. Han går på middagsbjudningar med sin fru Katriina, hon ser fram emot dem och han hatar dem. Köket som han vägrar förnya blir symbolen för deras förhållande: han tycker det fungerar alldeles bra trots att vis-sa skåp inte går att stänga ordentligt. Hon vill göra om allt.

När Max Paul så träffar den unga journalisten Laura som vill göra ett personporträtt på honom till Helsingin Sanomat är hans för-tjusning bara ett symtom på en sjukdom som spytt ut fientliga cellmutationer redan i flera år.

Samtidigt letar hans döttrar efter sina egna livs-svar. Helen lever ett liv som småbarnsmor, liksom i evig rundgång runt bollhavet på ett slitet kryssningsfartyg. Medan hennes man får för sig att hitta sin ungdoms-identitet vet hon inte om hon har en.

Den yngre dottern Eva verkar vara på glid när hon börjar studera konst i London. Men ju hårdare hon gli-

der, desto mer envist verkar en tanig ung man vilja fånga upp henne. Det unnar man henne så gärna eftersom hon, kanske smått överraskande, utvecklas till en av bokens mest sympatiska personer.

Det här är en bok som handlar om hur vi alla lever våra liv. I en tid då den bildade medelklassens främsta andliga upplevelser består av att träna yoga för att få fart på sexlivet finns det inga förutbestämda, livsavgörande ögonblick att sträva efter.

Vad finns kvar? Att vara berömd? Att vara älskad? Att vara bra på någonting? Att verka vara bra på någonting?

Vinterkriget är inte en smärtsam roman, tvärtom, den är underhållande. Men det den berättar om innehåller en hel del smärta – just en sådan smärta vi är vana vid, lite fadd. (Det är den som får oss att vakna på morgnatten och undra om vi kanske borde sluta jobba och börja studera något i stället. Kanske något meningsfullt.)

Dessutom är Teir övertygande. Han gör Max Paul övertygande och likaså frun och döttrarna. Han tar oss på möten och intervjuer, han tar oss till London och Filippinerna, han gör det till synes mödölost.

Framför allt imponeras jag av berättelsens tilltal: det som visserligen är roligt men alltid analytiskt, det som inte låter någon komma undan med en skenmanöver.

Här finns en satirisk, brittisk distans, här finns förståelse och ömhet. Men den som vill ha svar på några livsfrågor får hitta dem själv.

■ SOFIA TORVALDS

VINTERKRIGET ÄR Philip Teirs debutroman. Tidigare har han kommit ut med en novellsamling och antologier.

FOTO: SCHILDTS&SÖDERSTRÖMS / VIKTOR GÅRDSÅTER

digt 90-tal. Att han skickligt kan manövrera mellan musikkstilar är hans nya skiva ett prov på, men när soulen skymtar fram får åtminstone jag känslan att det är där han hör hemma mest.

Forsman har inte bara tonsatt andras texter. På skivan finns tre låtar han skrivit både text och musik till och dessutom har han gjort nya arrangemang till några andliga gamla godingar, bland dem **Theofil Engströms** *Det stod en*

blomma och Lov, ära och pris (**Paton MacKay, Stadling** och **Jenskins Husband**).

Skivan vittnar om ett omsorgsfullt jobb och det märks att den inte är något hastverk. Jag gillar att det ändå vilar en stämning av spontanitet över särskilt sången – som att han satt sig ner vid pianot och mumlat för sig själv ”Åh vi tar väl och sjunger lite grann”. Och gjort det bra. Med hjärtat på rätt plats.

■ CHRISTA MICKELSSON

UNDER ANDRA världskriget träffades San Lorenzo av en bomb som nästan förstörde den kringbyggda klostergården. FOTO: LALUPA/WIKIMEDIA

Ett strängt pilgrimsmål

KYRKSERIE. San Lorenzo fuori le Mura är en stram skönhet, tillägnad ett trotsigt helgon. Den ligger lite avsides och lockar pilgrimer snarare än turister. Här hittar den som besöker kyrkorna i Rom äntligen lugn och ro.

TEXT: HEDVIG LÅNGBACKA

De allra första guideböckerna till Rom skrevs redan på 600-talet. Pilgrimer från hela kristenheten sökte sig till Petrus stad och kunde behöva litet beledsagning. Precis som nutida turister upplyses om att vissa sevärdheter är måsten, fick de långväga resenärerna information om vad de absolut inte fick missa och om hur de skulle hitta till de "obligatoriska" sevärdheterna.

Det verkliga måstet var att besöka de sju pilgrimskyrkorna (alla beskrivna i till exempel Notitiae Ecclesiarum Urbis Romae) inritade i senare tiders kartor avsedda för besökare. San Giovanni in Laterano, (Johannes), San Pietro (Petrus), San Paolo, (Paulus), Santa Croce in Gerusalemme (heliga korsets i Jerusalem kyrka), Santa Maria Maggiore, San Sebastiano och San Lorenzo fuori le Mura.

De här kyrkorna var gamla redan då och hade alla relikier som man ansåg vara speciellt dyrbara och effektiva. Alla var de också katedraler i den meningen att de var hemkyrka för stadens sju biskopar.

SAN LORENZO fuori le Mura är ett lugnt pilgrimsmål. FOTO: LALUPA/WIKIMEDIA

"Det finns absolut ingenting hemvant, smånt eller trivsamt här: kyrkan är sträng i sin strama skönhet."

Invid den äldsta gravplatsen

Som namnet berättar ligger San Lorenzo utanför den gamla stadsmuren och också i dag känns den litet avlägsen fast storstaden har brett ut sig långt bortom den. Bekvämast tar man sig dit med spårvagn som rasslar sig förbi två av de andra basilikorna och genom Porta Pia, en av portarna i den antika stadsmuren. Litet tveksamt stiger man ur spårvagnen på hållplatsen San Lorenzo, för till en början ser man ingenting som liknar en kyrka – bara ett mycket trafikerat industriområde. Men tittar man noggrant skymtar mellan träden i en liten park en typisk romersk fasad, med det fyrkantiga klocktorn med små fönster som är så vanliga i Italien.

Bakom kyrkan breder Roms äldsta

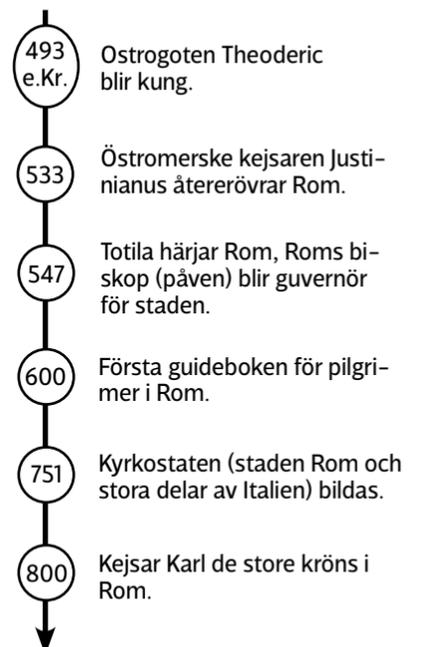
begravningsplats ut sig och det gäller att besöka kyrkan vid annan tidpunkt än fredagar, för då är det vanligen begravning inne i kyrkan. Begravningsplats har det här området varit ända sedan antik tid och den allra första kyrkan här var ett litet enkelt kapell byggt ovanför den helige Laurentius grav. När pilgrimernas antal hela tiden ökade lät påven **Pelagius II** i slutet av 500-talet bygga en stor kyrka: helgonets grav utgör kryptan.

Påvens arkitekter föll tillbaka på en gammal byggnadstradition och byggde så kallade basilikor. Under antiken byggdes ämbetshus av olika slag enligt den modellen: ett stort rektangulärt utrymme som av två pelarrader delas i tre vad vi nu kallar skepp. Det mittersta skeppet avslutas med en rund så kallad absid. I en basilika rymdes många människor och det var viktigt när pilgrimerna blev allt flera.

En stram skönhet

I dagens läge är det väl fler turister än pilgrimer i Rom, men just den här kyrkan är kanske faktiskt mera ett mål för de senare. Åtminstone vid mina besök har jag fått vara ganska ensam i den här vördnadsbjudande kyrkan. Det finns absolut ingenting hemvant, smånt eller trivsamt här: kyrkan är sträng i sin strama skönhet. Liksom de flesta riktigt äldriga kyrkor har den påbyggs och ombyggs då och då. Under andra världskriget träffades den av en bomb som nästan förstörde den kringbyggda klostergård man kan vandra i efter avslutat besök.

Medan mina blickar gått från mosa-

ikerna framme vid absiden till de stora pelarhågnade läktarna som byggdes för att ge plats åt flera pilgrimer och till det vackert lagda så kallade cosmatis-ka stengolvet, har mina tankar gått till alla generationer av pilgrimer från hela kristenheten som firat gudstjänst här och hedrat minnet av St Lars.

Enligt legenden led han martyrdöden på ett halster, men hade sinnesnärvaro att till sina bödlar säga "nu får ni vända på mig, jag är färdigstekt på den här sidan". På något sätt passar kyrkan honom, den andas styrka, lugn och ett slags trotsigt hopp.

UR EVANGELIET

”När Herren såg henne fylldes han av medlidande med henne och sade: ’Gråt inte’.”

Läs mera i Luk. 7:11-16

OM HELGEN

Höstens påsk

Den sjuttonde söndagen efter pingst brukar också kallas ”lilla påsken” eller höstens påsk” på grund av det tema som lyfts fram i evangelietexten. Hösten påminner oss om att allt levande på jorden lever endast för en kort tid. Jesus har brutit dödens makt som hotar människan och hela skapelsen. Därför har de som tror på honom ett hopp som bär över dödens gräns. En gång ska också skapelsen befrias ur förgängelsen.

RUNT KNUTEN

”Nu tänds flitens lampa igen!”

Kvevlax kvällssyfo-
ening i Drängstu-
gan klockan 18 ons-
dag 18.9.

INSIDAN

Ansvarig redaktör:
Erika Rönngård,
(09) 612 615 50,
annons@kyrkpressen.fi

Annonsera i Kyrkpressen!
Leif Westerling 050 329 4444, leif.westerling@kyrkpressen.fi
Jonny Åstrand 050 092 4528, cjcenter@malax.fi
Kyrkliga annonser: 09 612 61550, annons@kyrkpressen.fi

BETRAKTELSEN JAN-ERIK NYMAN

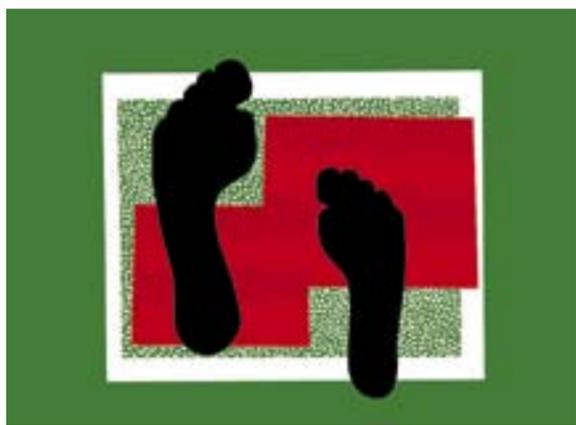

ILLUSTRATION: MATILDA EKMAN

Det korta steget från död till liv

I **NAIN** för tvåusen år sedan var det en enorm katastrof för den som var änka om den enda sonen drabbades av en sjukdom som ledde till döden. Kvinnan som förlo-
rat både man och son kunde bara konstatera att också hennes liv i många avseenden var slut. De som skulle garantera hennes uppehälle och trygga hennes ålder-
dom var borta.

Det är den här verkligheten som ligger bakom sor-
geyttringarna Jesus noterar när han vid stadsporten mö-
ter dem som bär ut den avlidna ynglingen ur staden. Han inte bara noterar moderns sorg utan grips av den och fylls av medlidande med henne.

Jesus blir inte mångordig i sammanhanget. Några små ord till tröst bara, sedan agerar han. Bokstavigt får mo-
dern sin son tillbaka och på nytt ligger ett liv i trygghet framför henne. Hon som alldeles just trodde att hennes liv i praktiken var slut kunde igen med tillförsikt se framåt.

Hur är detta möjligt? Kan det verkligen ha skett på det här sättet? Många tvivlande har genom tiderna framfört argument av diverse slag mot skeendet och apologeter har ibland presenterat olika logiska förklaringar till att det visst skedde precis som det står.

DET FINNS MYCKET som är hart när omöjligt att förklara. Men det faktum att vi inte kan fatta allt som sker om-
kring oss kan ju ingalunda betyda att det inte skulle va-
ra möjligt för den gudomliga allmakten att låta ofattbara saker ske. Så det är med stor frimodighet vi tror att Je-
sus ibland bokstavigen ger liv och ibland låter dignan-
de människor få kraft och mod att leva vidare.

I evangeliet för veckan tar han sig an en djupt sörjan-
de människa som upprepade gånger sett livet glida hen-
ne ur händerna. Han låter henne se liv. Kan det vara så att den här texten manar oss alla till efterföljd? Manar oss att ta hand om varandra på sådant sätt att vi också när vägen framåt tycks oframkomlig hjälper varandra att se både liv, framtid och hopp. Det kan helt enkelt handla om att ge varandra både livsmod och livsglädje.

Och – så får vi konstatera att livet ju handlar om myck-
et mera än dagar och år här på jorden. Med sin död och uppståndelsen har Jesus gett oss möjligheten att leva även bortom döden. Det är hans önskan att vi ska uppfatta hela vidden av orden: ”Jag lever, ni skall också leva.”

Jan-Erik Nyman är pensionerad kyrkoherde i Jakobstad.

#bönetwitter

**”Herre, låt oss också i dödens närhet få se li-
vet.”**

Följ Kyrkpressens böne-twitter på sökordet #bönetwitter

HELGENS TEXTER

FÖRSTA LÄSNINGEN
Job. 14:1-6, 13-15

ANDRA LÄSNINGEN
Rom. 8:18-23

EVANGELIUM
Luk. 7:11-16

Sjuttonde söndagen ef-
ter pingst. Temat är ”Je-
sus ger liv”.

PSALMFÖRSLAG

**542, 388, 187,
406, 543 (N),
274.**

Psalmerna är valda av
Tor Lindgård.

KLARSPRÅK

Korstecknet är en mycket gammal kristen symbolhandling. Man antar att det härstammar från judarna.

Korstecknet påminner om Kristi kors och fungerar både som en väl-
signande bön och som en symbol för samhö-
righeten med Kristus.

Den präst som fungerar som liturg i guds-
tjänsten gör alltid kors-
tecken vid den inledan-
de och den avslutande välsignelsen. Man kan också teckna sig själv med korset. I vår kyrkas tradition gör man kors-
tecknet med höger hand från pannan till hjärtat och sedan från vänster till höger axel.

Källor: Kyrklig ordbok,
evl.fi och Wikipedia.

KALENDERN 13-19.9

DOMPROSTERIET

BORGÅ
Sö 15.9 kl. 10: GUDSTJÄNST I EMSALÖ KAPELL, Puska, Hele-
nelund
KL. 12: HÖGMÄSSA I DOMKYR-
KAN, Wilén, Ekholm, Tollander, Färdtjänst.
KL. 19: KONSERT I DOMKYRKAN Georg Philipp & Johann Sebastian, Anna Brummer, sopran, Pekka Si-
lén, blockflöjt, Louna Hosia, cello, Marianne Henriksson, cembalo

LAPTRÄSK
Sö 15.9 kl. 12: Högmässa i kyrkan, Stina Lindgård, Vera Tollander
To 19.9 kl. 14: Missionskretsen i församlingshemmet, Carita Ill-
man, SL, VL
Sö 22.9 kl. 12: Högmässa i kyrkan, SL, VL
Sö 22.9 kl. 18: Vesper med grup-
pen Donum Dei i kyrkan. Det finns en hörna för barnen i kyrkan (pussel, ritsaker, böcker) Välkommen!

LILJENDAL
Högmässa: sö 15.9 kl 10 i kyrkan. AW/VT.
Högmässa i Andersby: sö 15.9 kl 13 i Andreaskapellet med Pernå församling, MS/PJ.
Vuxen-Barngruppen: ti 17.9 kl 10-11.45 i Kantorsgården.
Pensionärsmöte: on 18.9 kl 14 Lil-
jendal församlings pensionärer r.f. på Mariagården.

LOVISA
Utfärd: till Katternas natt på Högholmen fre 13.9. Start från turisthållplatsen kl 18, start tillbaka ca kl 23.
Gudstjänst: sö 15.9 kl 12 i kyrkan, Blom, Jokinen
Pensionärerna: ti 17.9 kl 13 i för-
samlingsgården, Franska Rivieran
Morgonkaffe: to 19.9 kl 8.30 i Tikva
En kväll med Sankte Per och Tho-
mas Tvivlaren: fre 20.9 kl 19 i kyr-
kan. Konsert med Thomas Lundin och Per Rosenius.

PERNÅ
Högmässa: sö 15.9 kl. 10.00 i kyrkan, Minna Silfvergrén, Paula Jokinen.
Mässa: sö 15.9 kl. 13.00 i Andre-
askapellet, Minna Silfvergrén, Paula Jokinen.

SIBBO
SIBBO KYRKA: Sö kl 12 mässa Helene Liljeström, Anders Ekberg.
KakaoClubben: Fr kl 9.30 i Kyr-
koby församl.hem.
Kyrkobrodererna: Fr kl 18.30 i Kyrkoby församl.hem. Gäst: Olle Granqvist. Alla män välkomna.
Bibelstudium: i Box (Bykyrkan Tabor, Grönkullav. 142) Sö 15.9 kl 16 Repetition (1-3 Moseboken). Magnus Riska.
Kungens klubb: Må kl 15.30 i Kyr-
koby församl.hem.
Samtalsgruppen på Linda: Ti 17.9

kl 13:15. Ann-Christine Wiik.
Äldre i Söderkulla: On 18.9 kl 13 i Söderkulla församlingssal. Katja Korpi.

HELSINGFORS PROSTERI

JOHANNES
Fr 13.9
kl. 10-11.30: Familjeträff i Hörnan. Höbergsgatan 10, ingång via går-
den. Ollberg.
kl. 12.15-13.30: Veckolunch i Hög-
bergsgården, Höbergsgatan 10 E. Frivillig avgift. Välkommen på en kort middagsbön i Johanneskyrkan kl. 12.
Sö 15.9

kl. 10: Högmässa i S:t Jacobs kyrka. Djupsjöbacka, Löfman. Kyrkkaffe.
kl. 12: Högmässa i Johanneskyrkan. Djupsjöbacka, Audas, Löfman, En-
lund. Kyrkkaffe.
Må 16.9
kl. 10-11.30: Tomas familjeträff. To-
mas kyrkas dagklubbstrymmen. Rönnevägen 16. Frände.
kl. 11: Cellträff i S:t Jacobs kyrka. Gertrud Strandén.
Ti 17.9
kl. 12: Lunchmusik i Gamla kyrkan.
kl. 18: Andakt i Seniorhuset på Drumsö. Solweig Oldenberg, Anhild Träskman, Ahonen.
On 18.9

kl. 18: Kvällsmässa i Gamla kyrkan. Busck-Nielsen, Almqvist.
To 19.9
kl. 18-19: Regnbågscafé i Hörnan. Planering för Regnbågsmässan 18.10. Ray
Middagsbön i Johanneskyrkan må-fr kl. 12

MATTEUS
Matteus hemsida: www.matteus.fi
MATTEUSKYRKAN: Åbohusv. 3
Lö 14.9 kl. 12: konfirmation L2A, Stefan Forsén, Daniel Jakobs-
son, Patricia Högnabba, Markus Malmgren.
Lö 14.9 kl. 15: konfirmation L2A, Stefan Forsén, Daniel Jakobs-
son, Patricia Högnabba, Markus Malmgren.
Sö 15.9 kl. 12: högm, Forsén, Forsman, Malmgren. Radiering. Kyrkkaffe.
On 18.9 kl. 18.30-20: gemen-
skapskväll (2 vän), Ahlfors. Kväl-
lens tema: högmässan. Enkel servering, frivillig serveringsavgift. Ingen förhandsanmälan.
To 19.9 kl. 13: torsdagsträffen, Hall-
var (2 vän). En grupp för Dej som vill ha trevlig gemenskap med sång och samtal. Kaffeservering.

DEGERÖ KYRKA: Rävsvägen 13
Sö 15.9 kl. 10: högm, teologprak-
tikant Alexandra Johansson pred, Forsén lit, Malmgren. Kyrkkaffe.
RÄTTELSE:
i Matteusbilagan, som utkom 5.9, finns ett tryckfel. De rätta kontakt-
uppgifterna till fixar-gruppen är: Kai Ahola, tfn 040-553 1460, kai.ahola@hotmail.com.

PETRUS
www.petrusforsamling.net
fr 13.9:
- kl. 10 Babyrytmik: i Månsas kyrka, Skogsbacksvägen 15. Re-
becka Björk.

- kl. 10 Musiklek i Haga: i Haga-
salen, Vespervägen 12 A. Sussi Leskinen.
sö 15.9:

- kl. 10 Högmässa: i Munksnäs kyrka, Tegelstigen 6. Thyllin.
- kl. 10 Högmässa: i Äggelby gamla, Brofogdevägen 12. Sandell.
- kl. 15.30 Puls-gudstjänst: i Haga-
salen, Vespervägen 12 A. Björk.
- kl. 18 Bibelstudium: i Malsms kyrka, Markusrummet. Sandell.
ti 17.9:

- kl. 10 Musiklek i Malm: i Malsms kyrka, Kommunalvägen 1. Sussi Leskinen.
- kl. 13 Dagscafé: i Månsas kyrka, Skogsbacksvägen 15.
- kl. 19 Förbön och tack: i Munks-
höjdens kyrka. Fernström, Sjöman m.fl.
on 18.9:

- kl. 17 Petrus familjegospel: i Hagasalen, Vespervägen 12 A. Re-
becka Björk.
to 19.9:
- kl. 10 Musiklek i Munksnäs: i Munksnäs församlingshem, 2. vån. Bredviksvägen 10 D. Rebecka Björk.
- kl. 19 Vesper: i Äggelby gamla kyrka, Brofogdevägen 12. Sandell. Hilli.

HELSINGFORS PROSTERI
Utfärd till Åbo 29.9: Gudstjänst i Åbo Domkyrka kl. 12 med kåde Nalle Öhman, liturg. Efteråt mid-
dag på Radisson Blue. Vi har möj-
lighet att tacka Nalle Öhman för hans insats som omsorgspräst. Start från Kiasma kl. 9, tillbaka på samma plats ca kl. 18.30. Avgif-
ten, 20 € inkluderar resor, mat o kaffe. Anmälningar senast 18.9. till Kristina Jansson-Saarela, tfn 09 2340 2540, e-post: kristina.jansson-saarela@evl.fi.

KURS för att lära sig förebygga och hantera depressioner: inleds med ”Må bra veckoslut” 5-6.10 på Kaisankoti badhotell i Esbo. Kursen riktar sig till unga vuxna som har eller haft lindriga eller medelsvåra depressioner. Kursen leds av Kristina Jansson-Saarela och Carita Riitakorpi. Den fort-
sätter med 8 st onsdagsträffar kl.17-19 på plats i Helsingfors, som meddelas senare. Anmälningar och info: Carita Riitakorpi@matteusforsamling.fi (e-post carita.riitakorpi@evl.fi).
**Kampens kapells öppethållnings-
tider:**
Kampens kapell är öppet vardagar 7-20 och veckoslut 10-18.

Församlingarnas samtalstjänst:
dejourerar på tfn 01019-0072 (från utlandet +358 1019 0072) varje kväll kl.20-24. En webbase-
rad hjälptjänst finns på adressen http://evl.fi/natjour

Användaren behöver inte uppge namn, e-postadress eller andra uppgifter som kan leda till identi-
fiering utan väljer själv en signatur och ett lösenord. Ring eller skriv när Du behöver stöd!

DEUTSCHE GEMEINDE
So 15.9. 11 Uhr: Gottesdienst (Hans-Martin Röker)

MELLERSTA NYLANDS PROSTERI

❖ **ESBO**
Högmässor sö 15.9:
Esbo domkyrka, Kyrkparken 5, kl. 12.15. Kanckos, Bengts. Karabacka kapell, Karabackav. 12, kl. 10, Ertman, Jäntti, Wikman. Tema: Rotsaker. Kyrkkaffe. Hagalunds kyrka, Kyrkst. 6, kl. 14 konfirmation av Solvalla 2-skriftskolan. Maria Sten, Kanckos, Jäntti, Wikman, Kronlund. Köklax kapell, Handelsb. 1, kl. 16 lovsångsmässa. Ertman, Senni Valtonen. Barnprogram. **Kvällsmässa:** Södrick kapell, Kyrkst. 3, ti 17.9 kl. 18. Jäntti, Bengts. **Författaren Ania Monahof gästar Tisdagsgruppen i Olars kyrka:** Med diktsamlingen "Viskningar i gryningen" som klangbotten berättar författaren Ania Monahof (f. 1929) från Sverige om sitt liv och författarskap i Tisdagsgruppen i Olars kyrka, svenska sidan, Olarsbäcken 4, ti 17.9 kl. 18.30. Ania Monahofs make Allan Frankel medverkar. Unik tillfälle, öppet för alla intresserade. **Dagar med Frälsarkransen:** Mata-skärs lägercentrum, Mataskärv. 3, 11-13.10. Ledare prosten Gunborg Lindqvist. På programmet står stillhet och meditation i vacker natur i sällskap med trevliga människor. Start fre kl. 17, avsl. sö ca kl. 14. Anm. senast 27.9 till Ann-Christin Lintula, 09 8050 3211, 050 432 7526, e ann-christin.lintula@evl.fi. Pris 30 €, räkningen skickas hem. Ta med lakan, handduk, bekväma kläder och skor, utekläder för promenader, inneskor eller tossor. Möjlighet till bastu finns. Om du har en Frälsarkrans – ta den med, annars får du en på Mataskär. **Familjeklubbar för föräldrar med småbarn:** Köklax kapell, Handelsb. 1. Familjecafé må kl. 9.30-11.30. Sökö kapell, Sökögr. 3. Sång och lek ti 9.30-11. Mattby kapell, Lisasgr. 3. Imse-Vimseklubben on 9.30-11.30. Ingen förhandsanm. Ingen avgift. Mer info: Stina Ahonen, ann-christine.ahonen@evl.fi, 050 438 0200 **Kvällsmässa:** Södrick kapell, Kirstigården 3, ti 17.9 kl. 18. Jäntti, Bengts. **Kretsar för pensionärer & daglediga kl. 13-15:** Kalajärvi kapell to 12.9, Köklax kapell ti 17.9, Karabacka kapell to 19.9. **Väntjänsträff:** Hagalunds kyrka, svenska rummet, Kyrkst. 6, to 19.9 kl. 18-20, Andersson-Sjögren, Karlmo, Heikkinen. Väntjänstverksamheten är öppen för alla som är intresserade av att ställa upp som vänner för ensamma personer som bor hemma eller på anstalter. Man kan vara aktiv inom verksamheten under en kortare eller längre tid. **Männens bastukväll:** Mataskärs lägergård, Mataskärv. 3, on 18.9 kl. 18, Kanckos. Kvällens gäst är Roger Storås som berättar om Johanniterhjälpen – en internationell hjälporganisation. Ingen förhandsanmälan. **Öppet hus med lunch för daglediga:** Hagalunds kyrka, svenska rummet Kyrkst. 6, varje ti kl. 12-14. **Handarbetsklubben:** Vita huset, Prästgårdsgr. 1, varje ti kl. 16-19.

❖ **GRANKULLA**
To 12.9 kl 10 Samtal kring tro: i övre brasrummet.
Kl 10.30 Förbön med lovsång: i övre brasrummet.

Kl 19-21 Facebook mottagning: Sö 15.9 kl 12 Högmässa: Ulrik Sandell, Heli Peitsalo. Kaffé i nedre salen.
Kl 12 Söndagsskola: i övre brasrummet.
Må 16.9 kl 18 Ungdomsgudstjänst: Carola Tonberg-Skogström, Daniel Nyberg, Heli Peitsalo.
Ti 17.9 kl 9.30 Familjelystan: i Sebastos.
Kl 9.30-11 Diakonimottagning: och brötdutdelning.
Kl 14.30 Tvåspråkig mentalvårdsgrupp: i Sebastos.
Kl 18 Damkören Grazia: i övre salen.
On 18.9 kl 13.30 Kyrkosyfoören: i övre brasrummet.
Kl 18 Psalmkväll: i kyrkan, Heli Peitsalo.
To 19.9 kl 10 Samtal kring tro: i övre brasrummet.
Kl 10.30 Förbön med lovsång: i övre brasrummet.
Kl 19-21 Facebook mottagning: Veckorna 36-38 pågår en krisinsamling via Kyrkans Utlandshjälp för syrier: Alla som vill hjälpa till och samla in pengar på stan får hämta sparbössor och västar från Gran-kulla svenska församling, Catherine Granlund 050-439 3208.

❖ **KYRKSLÄTT**
Högmässa: sö 15.9 kl. 12 i Kyrkslätt kyrka. Höglund, Stewen
Sång och bön: må 16.9 kl. 18.30 i koret i Kyrkslätt kyrka.
Måndagsgruppen: måndagar fr.o.m. 16.9 kl. 10-13 på Oasen, Prästgårdsbacken 11 C. Gruppen jobbar för missionen i församlingen. Info: Gun Pettersson, tel. 0500 462 243
Seniorgruppen – samtalsgrupp för män: måndagar fr.o.m. 16.9 kl. 13.30-15 på Mikaelgården, Doktorsstigen 5. Info: Birgitta Lindell tel. 050 376 1489
Tisdagsgruppen: tisdagar fr.o.m. 17.9 kl. 10-14 på Oasen, Prästgårdsbacken 11 C. Gruppen jobbar för diakonin i församlingen. Info: Birgitta Lindell tel. 050 376 1489
Kontaktgruppen: tisdagar fr.o.m. 17.9 kl. 14-15 i Servicehuset aula. Vi sjunger, samtalar och handarbetar. Info: Gun Pettersson tel. 0500 462 243
Stick- och virkcafé: alla onsdagar fr.o.m. 18.9 kl. 18-20 i Oasen, Prästgårdsbacken 11 C. Kom med och sticka, virka och lära dig nya knep. Info: Birgitta Lindell tel. 050 376 1489
Föräldra-barngrupper: tisdagar kl. 9.30-11.30 i Lyan (ingång från bak-sidan), Prästgårdsbacken 5.
Föräldra-barngrupper: torsdagar kl. 9.30-11.30 på Stor-Raula, Evit-skogsvägen 150.
Morotsmarknad: lö 21.9 kl. 10-14 nedanför domkyrkans trappa i Helsingfors. Försäljning av grönsaker, saft, sylt, bakverk osv. Lopptorg. Församlingen tar gärna emot lämpliga försäljningsartiklar, t.ex. bakverk samt lopptorgsartiklar. Kontakta Rune Luth tel. 0500 687 023. Till förmån för Finska Missionssällskapet. Hjärtligt välkomna!
Kyrkoherdeämbetet har öppet: må-fr kl. 9-15. Tel. (09) 8050 8292, epost kyrkslatts.svenska.forsamling@evl.fi
Mera info på: www.kyrkslatts.svenska.fi

❖ **TAMMERFORS**
Sö 15.9: Gudstjänst kl 10.30 i Pyynikki församlingshem, Antero Eskolin, Paula Sirén och Piia Luopajarvi med sång.
Ti 17.9: Mammor, pappor o barn

kl 10 SvG
Ti 17.9: Tisdagsklubben SvG kl 13.30-14.30 och kl 14.30-15.30
Ons 18.9: Diakonikretsen kl 13 SvH, tankar om svenska språket med Zea Kingelin-Orrenmaa.

❖ **VANDA**
Högmässa: sö 15.9 kl. 10 i Helsing kyrka S:t Lars. Anu Paavola, Martin Fagerudd, Kaj Andersson, kantor Nina Fogelberg. Välsignelse av diakon Heidi Salminniitty till tjänst. Festkaffe i Bagarstugan.
Ingen högmässa: sö 15.9 i S:t Martins kapell.
NY KÖR: I S:T MARTINI Sö 15.9 kl 18-19. En ny svängig kyrkokör i västra Vanda, för Dej som är eller känner dig som ung vuxen. Vi träffas ca varann söndag i S:t Martins kapell. Mer info: hemsidan, och körledare Nina Fogelberg, 050 310 7096
Familjecafé: må 16.9 kl. 9-11.30 i Myrbacka kyrka, Strömfåravägen 1. S:t Martins diakoni- och pensionärskrets samlas ti 17.9 kl. 13 i S:t Martins kapell i Myrbacka kyrka, Strömfåravägen 1. Vår nya diakon Heidi Salminniitty medverkar.
ViAnda-kören: över ti 17.9 kl. 13.30 på Helsinggård, Konungs. 2 i Dickursby.
Dickursby pensionärskrets: samlas ons 18.9 kl. 14 på Folkhälsanhuset, Vallmov. 28 i Dickursby. Andakt, program, psalmsång och kaffeservering. Diakon Heidi Salminniitty medverkar.
Familjecafé: fre 20.9 kl. 10-12 i Dickursby kyrkas konferansutrym-men.
Evenemanget Häyyö - Bröllopsnatten: fre 20.9 kl. 19.30 -> i Helsing kyrka S:t Lars. Församlingarna i Vanda ordnar en kväll för non-stop vigsel. Från Vanda svenska församling kommer kyrkoherden Martin Fagerudd att viga de par som önskar en svenskspråkig vigsel.
Vanda Lantmannagilles skörde- och museidag: lö 21.9 kl. 10-14 på Lantbruksmuseet i Vandaforsen. Vår församling deltar med basarbord och väffelstekning för missionen.
ViAnda-kören medverkar.
"EN KVÄLL MED SANKTE PER & THOMAS TVIVLAREN": sö 22.9 kl. 17 i S:t Lars kapell, stora salen, Prästgårdsgränden 3. Thomas Lundin och Per Rosenius i musikalisk kväll med visor, schlager, tango och psalmer på temat tro och tvivel. Gratis inträde. Program å 10 e vid ingången till förmån för Finska Missionssällskapet, för torkans offer i Namibia.
Församlingen ordnar gratis buss-transport till konserten enligt följande bussrutter:
Rutt 1: Start från Korso kyrka - Sottungsby - Håkansböle kyrka - Dickursby (Folkhälsanhuset) - S:t Lars kapell. Rutt 2: Start Sjöskog (Katrineberg) - Luhtabacka - Kä-inby - Gamla Nurmijärnvägen - Vandaforsen - S:t Lars kapell. Mera info ger kansliet på tfn 09-8306292 eller våra hemsidor www.vandasvenska.forsamling.fi
På höstlovet 16-19.10 åker vi till Sjömansro på barnläger! Läget är för dig som går i åk 1-6. Vi startar på onsdagkväll med gemensam busstransport. Pris 45 € syskonbatt 15€. Vi sjunger, leker ute och inne, pysslar, badar bastu och lär känna varandra och Goda bättre. Anmälan senast 30.9 till ungdomsarbetsledare Daniela Hildén tel. 050

5668112.
www.vandasvenska.forsamling.fi

RASEBORGS PROSTERI

❖ **BROMARV**
Sö 15.9., kl. 10: (Obs tiden!), gudstjänst, Staffan Söderlund, Tor Nordström.
Ti 17.9., kl. 19: kyrkokören inleder övningarna i kyrkan.

❖ **EKENÄS**
Högmässa: sö 15.9 kl.10 i Ekenäs kyrka, M.Cleve, G.Westman.
Se hela annonsen i VN samt på www.ekenasforsamling.fi

❖ **HANGÖ**
To 12.9 Lettlandskväll kl. 18: i församlingshemmet, Parkg. 7. Samling kring bilder o berättelser samt funderingar kring fortsatt samarbete.
Fr 13.9 Kock-klubben för barn i åk 4-6 startar: kl. 14-16.30 på Bang. 27.
Sö 15.9 Högmässa i kyrkan kl. 12., A-S. Nylund, R. Näse.
Ti 17.9 Konstklubben för barn i åk 4-6 startar: kl. 16-17.30 på Bang. 27.
To 19.9 Andrum med nattvard i kyrkan kl. 8.; T. Sjöblom, R. Näse.
To 19.9 Ekumenisk bönesamling kl. 19: i Villa Teresa, Boulevarden 17.

❖ **INGÅ**
To 12.9 kl 9.30-11.30: Familjecafé för barn under skolåldern med föräldrar börjar i församlingshemmet källarvåning. I fortsättningen varje torsdag.
Fre 13.9 kl 16.00-18.00: Hjälpedar-skolningen inleds i ungdomshuset. Solveig Björklund-Sjöholm.
Fre 13.9 kl 18.00-24.00: Ungdoms-kyrka öppet. Solveig Björklund Sjöholm, Maria Westerlund.
Sö 15.9, 17. s. e. pingst, kl 10.00: Högmässa i Ingå kyrka. Tom Hellsten, Mariaan Gustafsson Burgmann.
Sö 15.9 kl 17.00 Lohjan rauhanyh-disty: tvåspråkig samling kring Ordet i Ingå kyrka.
Ons 18.9 kl 13.00-15.00: Församlingsträff i Bläckhornet för pensionärer och daglediga. May Lindström, Tom Hellsten.
Verksamhet på finska: Ti 17.9 klo 17.30: Varhaisnuorten kerho Rantatiellä. Jenni Kainulainen.
Ke 18.9 klo 16.45: Rukouspiiri Bläckhornetissa.
Ke 18.9 klo 18.00: Raamattupiiri Bläckhornetissa.

❖ **KARIS**
Gudstjänst: Sö 15.9 kl. 10 i S:ta Katarina kyrka. Raunio; Lindroos.
Tisdagens mission: Ti 17.9 kl. 14 i Servicehuset, Felix Froms gatan 6.
Rekreationsdag på Rosvik: Ti 24.9 kl. 10-15.30 med program ute och inne. Lunch, kaffe och transport 15 €. Bussen avgår kl. 9.30 från Församlingshemmet, kör via Servicehuset. Anmälan till kansliet 279 3000 eller diakonen 040 530 1985 senast 19.9.

❖ **SJUNDEÅ**
Församlingarna i Sjundeå och Kyrkslätt ordnar en pilgrimsvandring: lördag 14.9 från Kyrkslätt kyrka (kl. 9) till Sjundeå kyrka (kl. 17-18) ledd av pastor Panu Pihkala. Den ca 20 km långa vandringen sker delvis i skogsterräng. Ingångna skor och egen matsäck med. Busskjutsen från kyrkans parkeringsplats kl. 8.25 via stationen kostar 5 €. Anmälningar till pastorskansliet tel 09

819 0910, förfrågningar pastor Kirsi Erkama tel. 040 183 0812 eller kirsi.erkama@evl.fi
Mässa: sö 15.9 kl. 12 i kyrkan, Maria Venhola, Hanna Noro. Barnkören deltar.
En stund i psalmernas tecken - allsång: sö 15.9 kl. 18 i kyrkan. Önskemål mottages, tel 040 769 5940 Hanna Noro.
Sångstunden: to 19.9 kl. 10 i Capella, Hanna Noro. Skjuts kan ordnas vid behov, kontakta Gun Venäläinen 040 533 6946.
Bönegruppen: to 19.9 kl. 18 i Capella, Gun Venäläinen.

❖ **SNAPPERTUNA**
to 12.9 kl 13.30: Dagträff i Prästgården. Vi planerar hösten med vår nya diakon Marie-Louise Nordberg. Välkomna!
to 12.9 kl 16.15: Skribainskrivnings-tillfälle i Ekenäs kyrka
to 12.9 kl 18-21: Ungdomskväll i Langansböle
to 12.9 kl 19: sjunger kören i Prästgården
fre 13.9 är kansliet stängt
sö 15.9 kl 18: Kvällsmässa med Elsa Tenhonen och Pia Nygård
tis 9.30-11: familjecafé i Langansböle
Församlingsutfärd till Kyrkslätt med omnejd: lördag 21.9. Vi är borta hela dagen, utfärdens pris är 45€, då ingår hela dagen med transporter och mat och kaffe. Anmälningar och frågor; ring diakonen Marie-Louise tel. 040-5728075. Sista anmälningdag 17.9. Välkomna med!

❖ **TENALA**
To 12.9., kl. 18: Höstjippo vid församlingshemmet. Sång av: Emilia Ekström.
Lö 14.9., kl. 18: Aftonmusik i kyrkan. Henry Jakobsson.
Sö 15.9., kl. 12: (Obs tiden!), Högmässa, Staffan Söderlund, Sofia Lindroos. De äldres dag. Välsignelse av diakonen Sonja Knuts-Söderlund. Efteråt mat och kaffe i församlingshemmet. Kyrkskjutsar.
Ti 17.9 kl. 13-15: Missionskretsen i församlingshemmet.
Ti 17.9 kl. 17.30-18.30: Allsång i församlingshemmet.
Ti 17.9 kl. 18.30-20: Kyrkokören i församlingshemmet.
On 18.9 kl. 14-16: Pensionärsträff i församlingshemmet. Skjutsar som vanligt.
On 18.9 kl. 17-18: Miniorklubb (åk 1-3) i församlingshemmet.
On 18.9 kl. 18.30-21: Öppet hus för ungdomar i Down Stairs (Församlingshemmet)
To 19.9 kl. 18-20: Bönekväll i församlingshemmet.

ESBO STIFT

❖ **LOJO**
Sö 15.9 kl 10.00: Gudstjänst besök till Ingå kyrka. Start kl 9.20 från Virkby kyrka med egna bilar. Kontakta Raimo Kuusmanen tel 044 328 4357 ifall du inte har skjuts eller kan erbjuda skjuts till några.
Sö 29.9. kl. 12.00: Mikaelidagens familjegudstjänst i Virkby kyrka. Församlingen bjuder på mat efter gudstjänsten. Alla hjärtligt välkomna. Kyrktaxi.
Lojo församling har börjat med kör: i ledning av musikpedagog Katja Viklund.
Vi sjunger en gång i veckan på måndagar kl. 17.30-19.00!
Vid behov av taxi till gudstjänst,

mässa eller svenska kretsen: kontakta chauffören Marko Kytölä tel 040 546 5549 senast dagen innan. Taxin kostar 5,00€ tur och retur

REGION 2

ÅBOLANDS PROSTERI

VÄSTÅBOLAND
Pargas församlingsdistrikt: Sö 15.9. kl 10: Högmässa i kyrkan, Grönqvist, Backström, Ollila. Konfirmandjubileum 50 år efter konfirmationen. Förhandsanmälan till jubileumsfesten som går av stapel på Koupo lägergård.
On 18.9. kl 18: Veckomässa i kyrkan, Grönqvist, Lehtonen.
Korpo kapellförsamling: Sö 15.9. kl 11: Gudstjänst i Norrskata kyrka, Killström, Granlund.
Inlö kapellförsamling: Sö 15.9: Ingen gudstjänst denna söndag.
ÅBO
to. 12.9: kl. 9.30-11 Familjecafé i Aurelia (2 vän.)
kl. 11 Knattekyrka i Aurelia (1 vän.)
kl. 19 Infoträff för blivande konfirmander och deras föräldrar i Aurelia (1 vän.)
lö. 14.9: kl. 12-13.30 Kyrkans barntimme (4 år -) i Aurelia (2 vän.)
sö. 15.9: kl. 10 Gudstjänst i Aurelia (1 vän.), Bäck, Forsman. Kyrkkaffe efter gudstjänsten.
kl. 12 Högmässa i Domkyrkan, Bäck (pred), Westergård (lit), Forsman, Danielsson. Gudstjänstgrupp nr. 3 medverkar. Kyrkkaffe efter högmässan. Kyrktaxi kan beställas per tel. 040-341 74 58 senast fre. 13.9 kl. 12.00.
må. 16.9: kl. 14 Missionskretsen i Aurelia (3 vän.)
ti. 17.9: kl. 18 Lovsång och förbön i Aurelia (1 vän.) "Sjung lovsång alla länder", Mullo, Forsman.
ons. 18.9: kl. 11 Förbönsgrupp i Aurelia (3 vän.)
kl. 12 Frukostklubben på Svenska Klubben (Aurag. 1). Tore Ahlbäck: Några iakttagelser av skillnader mellan luthersk och ortodox "lived religion"
kl. 13-15 Café Orchidé i Aurelia (1 vän.) Ingela Ollas: En resa till Provence med Åbo Akademi alumner
kl. 18 Veckomässa i Aurelia, Mullo.
kl. 19 Birgitta Forsmans orgelkonsert i Domkyrkan. Fritt inträde.
kl. 19 Tystmeditation i Aurelia (1 vän.)
to. 19.9: kl. 9.30-11 Familjecafé i Aurelia (2 vän.)

ÅLANDS PROSTERI

HAMMARLAND
15.9 Sjuttonde söndagen efter pingst: Gudstjänst i Hammarlands kyrka kl 12 Ingemar Johansson, Lita Gustavsson.
19.9 Herrlunch: kl 12 i Catharinagården.

JOMALA
Fre 13.9 kl. 19: Konsert för missionen. Annika sjölund, Jan Hellberg och Kaj-Gustav Sandholm.
Sö 15.9 kl.11: Högmässa. Erickson, Backman.

SUND-VÄRDÖ
Söndag 15.9 kl. 11.00: Högmässa i Sunds kyrka. Juanita Fagerholm-Urch, Benita Muukkonen.
http://sund-var道府orsamling.fi/

NÄRPES PROSTERI

KORSNÄS
Fre 13/9 13.00: Solglimten i Församlingshemmet.
Fre 13/9 18.30: Fredagscafé för kvinnor i Församlingshemmet. Gäst: Astrid Åbacka. Sång: Gun och Desere.
Sö 15/9 11.00: Högmässa i Kyrkan, Cay-Håkan Englund, Desere Granholm.
Ti 17/9 13.00: Harrström sjömansmissionssyfoören hos Mary Lillbäck.
On 18/9 från kl. 9.00: Talkodag på Strandhyddan. Rönjingsarbete, korvgrilling. Reservering för dåligt väder. Upplysningar per tel. 044-4101800.
To 19/9 13.00: Molpe missionssyfoeren i Bykyrkan.

KRISTINESTAD
Föräldra-barngruppen: fr 13.9 kl 10 i K.stads förs.hem
Hjälpledarkurs: fr 13.9 kl 18.30 startar i magasinet i L.fjärd
Kvällsmässa: lö 14.9 kl 18 i Dagsmark bönehus

FRID & FRÖJD av Jimmy Österbacka

RADIO & TV

Andrum kl. 6.54
(med repris 8.54)
Fre 13.9 Monica Lundgren, Borgå Lö 9.4 8.53 Familjeandakt. Frälsarkransen med Henna Liljeström (repris från 24.2.2007).
Må 16.9 Marith Leppäkari-Lindberg, Kustö Ti 17.9 Gita Lindgren, Dalsbruk Ons 18.9 Ann-Christine Martinen, Helsingfors To 19.9 Jutta Eklöf, Jakobstad (repris) VEGA

Aftonandakt kl. 19.15
Fre 13.9 Johan Klingenberg läser ur John Bunyans bok *Kristens resa*. Lö 9.4 17.58 Ett ord inför helgen, Nord-sjö kyrka i Helsingfors. Sö 15.9 Hans-Christer Lagg-näs, Jakobstad Må 16.9 rea Anner, Helsingfors (repris från 21.1.2011) Ti 17.9 Henrik Nymalm, Borgå Ons 18.9 Kristina Klingenberg, Karleby To 19.9 Leif olin, Sundom. VEGA

Gudstjänst kl. 13.03
Sö 15.9 Gudstjänst med Matteus församling i Helsingfors. Predikant: Stefan Forsén. VEGA

Högmässa: sö 15.9 kl 10 i Lappfjärd, Saarinen, Matikainen
Gudstjänst: sö 15.9 kl 12 i Kristinestad, Saarinen, Martikainen, efteråt inskrivning av konfirmander till K.stadsgruppen
Diskussionsgrupp för män: må 16.9 kl 19 i K.stads förs.hem
Föräldra-barngrupp: ti 17.9 kl 10 i L.fjärd förs.hem
Missionssyfoening: ti 17.9 kl 13 i Sideby
Pensionärsamling: on 18.9 kl 12.30 i L.fjärd förs.hem, lunch, Eklöf
Bibelgrupp: on 18.9 kl 19 i L.fjärd förs.hem
Pärbandet: fr 20.9 kl 19 samling för kvinnor i K.stads förs.hem, hemliga gäster. Tema: "Kvinnor mitt ibland oss." Efteråt mässa i kyrkan. Anmäl senast 17.9 till Anna-Lisa 040-5277611

NÄRPES
www.narpeforsamling.fi
Kyrkan: 17 sö e pingst 15.9 kl 10 Gudstjänst Lassus, Lindén. Lö 14.9 kl 18 Kvällsmusik i S.ta Maria.
Församlingshemmet: to 12.9 kl 17.30 Samling för väntjänsten, frivilliga inom diakonin och diakonidirektionen.
Norrmäs bönehus: on 18.9 kl 18-19 Kyrkans barnstund (fr. 4 år) och Junior (åk 1-6).

PÖRTÖM
Sön 15.9 kl. 10: Högmässa i kyrkan, Sundqvist, Wikstedt.
Sön 15.9 kl. 11: Röda korsets hungerdagslunch i skolan.
Ons 18.9 kl. 9-11: Föräldra-barn gruppen i förs.h. Enlund
Ons 18.9 Andakter: kl. 14.30 Servicehemmet. kl. 15.15: Pörtehemmet. Sundqvist, Wikstedt

ÖVERMARK
To 12.9 kl. 14: Andakt på Alvina.
To 12.9 kl. 15: Andakt på Solgärdet.
Sö 15.9. kl. 12: Högmässa. Sundqvist och Wikstedt.
Må 16.9. kl. 9-11: Föräldra-barngruppen i församlingsstugan.
To 19.9. kl. 10: Bön i församlingshemmet.

KORS HOLMS PROSTERI

BERGÖ
Fr kl 13 (OBS!): Träffpunkt i församlingshemmet. Cay-Håkan Englund, Peter Brunell, Iris Sjöberg. Alla pensionärer och daglediga är varmt välkomna!
Lö kl 18: Vi avtackar vår förra kantor, Kristoffer Streng, i församlingshemmet i Petalax. Alla välkomna!
Sö kl 14: Högmässa, Englund, Brunell. Inskrivning till skriftskolan 2013-2014.
On kl 18: Kyrkokören övar i församlingshemmet.

KORS HOLM
Veteranhögmässa: idag to kl 12 i kyrkan, Väinö Salokorpi, Berg, Nordqvist-Källström, Westerlund, Holmström.
Högmässa: sö kl 10 i kyrkan, Rune Fant, Berg, Westerlund.
Gemensam vandring: längs kyrkstigen i Tölby sö kl 14, matsäck medtas, korvgrillning, andakt Berg.
Visafton: sö kl 18 i Smedsby förs.gård med trubaduren Frank Isaksson
Öppen dagklubb: må 16.9. kl 9.30 i Singsby UF-lokal.
Pensionärsamlingar: må kl 13 i Smedsby förs.gård, Margaretha Hakko och Rose Heir ti kl 13 i Helsingby, Hakko, Heir ons kl 13 i Veikars, Hakko, Heir.

KVEVLAX
Klubbis i Kuni börjar: fr kl 12.30-15.30 i Kuni bönehus.
Gudstjänst: sö kl 10, Lundström, Andrén.
Ekumenisk bön börjar: må kl 9 i Krubban.
Bön för bygden: må kl 19 i Krubban.
Stråkdraget övar: on kl 18 i fh.
Öppethus för tonåringar: varje onsdag kl 18-21 i Fyren.
Kvevlax kvällssyfoening börjar igen: och samlas första o tredje onsdagen i månaden kl 18 i ds.
Karakaffe börjar igen: torsdagar jämna veckor kl 9.15 i ds.
Kyrkokören övar: to kl 19 i fh.

MALAX
Småbarnsträffen: onsdagar kl 10-11.30 i FH, med start 11.9.
Träffpunkt Socken: onsdagar kl 10-14. Aktiviteter, samvaro och soppa för daglediga.
Högmässa: sö 15.9 kl 10 i kyrkan. Tornberg, Katri Lax.
Sångarna: startar on 18.9 kl 12 i FH.
Trallarna: startar to 19.9 kl 17.45 i KH. Kaffe/saft kl 18.30.
Kyrkokören: startar to 19.9 kl 19 i KH. Kaffe/saft från kl 18.30.

PETALAX
Kyrkokörsövning: idag kl 18.30
Kristoffer Streng: avtackas lö 14.9 kl 18 i församlingshemmet, servering
Gudstjänst: sö 15.9 kl 11 i kyrkan, Björklund, Brunell. Efter gudstjänsten anmälan till skriftskolan för dej som är född 1999 eller tidigare.
Samling för pensionärer och daglediga: fre 20.9 kl 12.30 Björklund, Brunell, servering, taxi
Barnkören: startar i församlingshemmet to 19.9 kl 17.15-17.45
Kontakt: startar 19.9 kl 17.45-18.30

REPLÖT
Gudstjänst: i Replot sö kl 18. Ann-Mari Audas-Willman, Michael Wargh.
Innebandy: startar on 18.9 kl. 19-20 för åk 5-8 i Norra Vallgrunds skola och on 18.9 kl. 20-21 för högstadiet i Replot-Björkö skola.
Församlingens utfärd till Karleby: to 26.9. Besök i Karleby sockenförsamling och kyrka. Lunch i församlingshemmet. Program tillsammans med Silverlänkar-na. Resans pris 40-45 €/pers beroende av deltagarantal. Närmare information ges om transporten och avfärd efter anmälningen. Anmälan till pastorskansliet

3520005, senast måndag 23.9 kl. 12.

SOLF
Högmässa: sö kl. 10, pensionärernas kyrksöndag, Audas-Willman, Vidjeskog, Kyrkkaffe.
Måndagssamling: må kl. 13 i fh.
Föräldra-barnträff: ti kl. 9.30 i fh.
Chill på vinden: ti kl. 14.30 för åk 5-6 i prästg.

VASA
TREFALDIGHETSKYRKAN
Högmässa: sö kl. 13, Gunnar Särs, Anders Kronlund, Mikael Heikius.
DRAGNÄSBÄCKS KYRKA
Högmässa: sö kl. 10, Tia-Maria Nord, Mikael Heikius.
SUNDOM KYRKA
Högmässa: sö kl. 10, Gunnar Särs, Dan Andersson.

VÖRÅ
Vörå
Sö 15.9 kl. 10: Högmässa i kyrkan. Sundstén, Granholm.
To 12.9. kl. 18: Notdragarna i Fh.
Ti 17.9. kl. 19.30: Lenis sånggrupp i Fh.
To 19.9. kl. 19: Kyrkokören i Fh.
Oravais
Idag 12.9 kl. 14: Vi över 60 i Keski bönehus. Guy Djupsjöbacka berättar om Nicaragua. Buss fr. Österby 12.40, Mälarsvägen, Gullbacksvägen, Stubbslö 12.50, Eljasus, Seiplax 12.55, Tallåsen 13.00, Karvat, 13.10, Kyrkbyn 13.20, Kimmo 13.30 och Komossa 13.40.
Sö 15.9 kl. 10: Högmässa i kyrkan, Pensionärernas kyrksöndag. I Klemets, Streng. Mottagande av nya kollektivhav. Efteråt servering och program i Fh. För skjuts kontakta Marita Markén 044-3505960.
Ti 17.9 kl.17: Bibelsits startar på Amigo. Därefter varannan vecka.
On 18.9 kl. 13.15: Barnkören övar i Centrumskolan. För åk 1-5. Välkomna med! Vid frågor, kontakta Kristoffer tel. 050-5170115.
On 18.9 kl.14.15: Andakt i Oravais När-sjukhus (HVC) och kl.15 på Solängen.
To 18.9 kl. 18.30: Kyrkokören inleder terminen i Fh. Nya och gamla sångare välkomna med! Undantagsvis på onsdag. Vid frågor, kontakta Kristoffer tel. 050-5170115.

Maxmo
Fr 13.9. kl. 11: Pensionärskörens övning i Fh.
Sö 15.9 kl. 13: Obs Tiden! De äldres kyrksöndag, högmässa i kyrkan. Granlund, Granholm. Pensionärskören. Servering i Fh. Anmäl till Ann-Sofi tel. 050 3565025 om du behöver skjuts!
Sö 15.9 kl. 17: Skriftskolstart i Fh.
To 19.9. kl. 18: Bibelkväll i Österö bönehus. Granlund. Ämne: Apostlagärningarna.

PEDERSÖRE PROSTERI

ESSE
To 12.9: Köreerna övar i Henriksborg; kl.15 Pensionärskören, kl.18 GloriEss. Nya sångare välkomna med!
-kl.18.30: Bibelsits i Ytteresse bönehus.
Sö 15.9 kl.10: Gudstjänst, Portin lit., Ralf Salo pred., Gunell.
-kl.10: Söndagsskola i Punsar bönehus.
-kl.14: Sammankomst i Punsar bönehus.
Må 16.9 kl.12: Gemensam start och lunch för alla symötesgrupper i Henriksborg.
On 18.9 kl.19: 'Frihet i Kristus', möte i kyrkan med biskop Björn Vikström.
PENSIONÄRERNAS kyrksöndag: hålls 22.9. Högmässa i kyrkan kl.10, efteråt lunch, kaffe och program i Essegården. Våra gäster Kerstin och Bengt Forsblom berättar om sin senaste resa till St Petersburg.

JAKOBSTAD
Fr 19: Ung mässa i kyrkan, Salo, Östman.
Lö 18: Missionskväll i Skutnäs bönehus, biskop Aarre Kuukauppi från Ingermanlands kyrka, Kristiina och Jukka Paananen. Servering. Radiering.
Sö 10: Skördegudstjänst med nattvard i Pedersöre kyrka, Tor-Erik Store, Häggblom, Krokfors, Södö, Sandstedt-Granvik, Homeward Bound. Efteråt matservering i Kyrkostrands förs.hem. OBS! Ingen gudstjänst i Jakobstads kyrka.
14: Sammankomst i Skutnäs bönehus, Rune Östman, Sture Wargh.
18: Fokus i FC, Maher Fouad, Egypten. Johan Candelin.
19: Sammankomst i Skutnäs bönehus, Rune Östman.
Må 13: Sjomanskyrkokretsen i FC, Björk.
Ti 13.0: Tisdagssamling på Station I, Albert Häggblom.
16.30: Pörkenäs syfoening i Bonäs förs. stuga, Björk.
On 18: U-klubben i Vestanlidgården, Englund.
To 13.30: Kyrkostrands syfoening i Kyrkostrands förs.hem, Krokfors.
19: Kvinnocafé i FC. Gäst: Ann-Britt Mattbäck.

KRONOBY
Gudstjänst: sö 10.00, Ventin, Ellfolk-Lasén
Juniorer: startar må 18.00 i fh. Åk 3-6
Missionssymötet i Hopsala: startar ti 13.00
Föräldra-barngruppen: start on 9.00-12.00 i dagklubben
Syfoeringsdag på Klippan: on 12.00. Anm. till Marit Brunell
Kvinnogruppen: nästa to 18.30 hos Barbro Skogvik, Karin Saarukka medv
Söndagsskolorna startar: 15.9 kl 10.00 i fh. (Föräldrarna kan gärna själva besöka gudstjänsten medan barnen är i söndagsskolan) 6.10 kl 11.00 i Päräs byahem, Söderby bönehus, Merjäv byahem, Torgare

LARSMO
Fre 13.9 kl. 19.30 Ungdomssamling: i Xodus

LIVSSKILDNING

Ania Monahof i Olars kyrka

Med diktsamlingen *Viskningar i gryningen* som klangbotten berättar författaren **Ania Monahof** (f.1929) om sitt liv och författarskap i Tisdagsgruppen i Olars kyrka, "svenska sidan", Olarsbäcken 4, tisdag 17.9. kl. 18.30. Tillfället är öppet för alla intresserade. I sitt flyktningepos i fyra delar har hon skildrat barndomen i Leningrad och hos mormor i Ingermanland och hur kriget tvingade henne och hennes närmaste på flykt undan svält, misär och förtryck. Monahof har bl.a. belönats med De Nios litteraturpris och med Myrdalstipendiet.

Sö 15.9 kl. 10 Högmässa: Sjöblom, Wiklund. Kyrkvård: Risöhall.
Må 16.9 kl. 9.30 Säsongsstart för Föräldra-barngrupperna: i Bosund, Västerby bönehus och i Holm bönehus.
- kl. 13 Syfoeningen i Holm bönehus: inleder höstens verksamhet.
Må 16.9 och tisdag 17.9 kl. 12 Information om sommarskriftskolan 2014: i auditoriet i Cronhjelmsskolan. Gäller ungdomar födda 1999 eller tidigare.
Ons 18.9 kl. 9.30 Säsongsstart för Föräldra-barngruppen: i Furugården.
- kl. 18.30 Hjälpedarokning: i Holm bönehus.

NERDREVETIL
Mässa för äldre: fr 13.00 Store, Smedjebacka, Pensionärskören, servering
Högmässa: sö 10.00 Store, Lindbäck-Haals
Bibelstudium: sö 19.00 Carola Salo-Back "Kristus kallar", sång Brita Vikström
Morgonbön: varje onsdag 8.30 i fh

NYKARLEBY
NYKARLEBY
To kl 19 Mässa: i kyrkan, församlingsfadderarna samlas i fh efter mässan
För Dig - för Mig - för Alla: Samtal o samvaro över en kaffemugg, varje fredag kl 18 - 20.30 i fh.
Sö kl 10 Högmässa: i kyrkan, Holmberg, Ringwall.
Må kl 13 Missionssyfoening: startar i fh.
- kl 18 Tilkkyryhmä: sygruppen inleder terminen i fh.
- kl 18 Kenyamission: terminsinledning i fh, Mikael Forslund.
To 19.9 kl 17.30 Karagrupp: för män mitt i livet (30-50 år) startar i fh
Ny skriftskola: för ungdomar födda 1999 el. tidigare startar sö 22.9 kl 18 i kyrkan. Anmälan sker i skolan.

MUNSALA
To kl 16-17 Skaparverkstad: vid prästg, för åk 4-6.
Sö kl 12 Gudstjänst: i kyrkan, Holmberg, Ringwall.
On kl 13.30 Symötesstart: varannan onsdag i prästg.
Församlingsutfärd lö 28.9: till Replot o Södra Vallgrund. Start kl 9 från Munsala kyrka.
Pris 40 euro (förmiddagskaffe o lunch ingår). Anmälan o förfrågningar Elin Ny-mark, tfn 040-147 0122 senast 20.9.
JEPPÖ
Sö kl 18 Kvällsgudstjänst: fh, Edman, Lönnqvist, kyrkkaffe.
Må kl 9 Bön och andakt: i kyrkan.
Ti kl 19.30 Bibelkväll: i bönehuset, Albert Häggblom
On kl 13 Nattvardsgång: i pens.bost. matsal
On kl 19.30 Kyrkokören: startar i fh. Kom med!

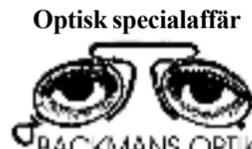
PEDERSÖRE
Andakt: Fr 14 i Pedersheim, Purmo församling
Ny ungdomskör: Fr 18 startar i Bennäs

kyrkhem, Diana Häggblom, alla från åk 7 uppåt välkomna med!
Ungdomskväll: Fr 20 i Bennäs kyrkhem
Skördegudstjänst: Sö 10 med nattvard i kyrkan, lit. Häggblom och J. Krokfors. pred. Tor-Erik Store, Homeward Bound, kantorer Sandstedt-Granvik och L. Södö, efteråt kyrklunch i Kyrkostrands församlingshem, Arr. ÖSP, Pedersöre och Jakobstads svenska församling
Sammankomst: Sö 15 i Flynängens bönehus, Seppo Tupeli
Söndagsskolorna: start 15.9, tider och platser se ÖT torsdag eller hemsida www.pedersoreprosteri.fi
Karakafé: Ti 9 i Hedbo seniorboende startar för hösten (Obs tiden!)
Häftisklubbar: start v. 38, tider och platser se hemsida www.pedersoreprosteri.fi

PURMO
Högmässa: sö 15.9 kl 10 i kyrkan och kl 12 i Ävist. Khden o R Blomqvist.
Familjeklubben: i Lilby förs.hem träffas måndagar kl 9.30-11.30 med start 16.9. Lillemor Björkman är ledare. Alla barn med föräldrar är välkomna.
Församlingslunch: (10.-) med gäst Anna-Lisa Klingenberg, to 19.9 kl 12 i Kyrkhemmet. Anm senast må 16.9 till Carina 040-3100465.
Söndagsskolorna: startar 15.9, kl 10 i Kyrkhemmet och kl 11 i Ävist.
Kör-Häftis: för åk 1-4 onsdagar kl 13.30-14.30 i skolan.

TERJÄRV
Israelkväll: to 12.9 kl 19. Bildvisning från resan i maj, khden, kantorn, m.fl. Alla välkomna!
Öppet hus för ungdomar: fr 13.9 kl 19, Zellarn.
Högmässa: sö 15.9 kl 10 lit.khden, kantorn, pred. Johan Candelin som också intervjuar Maher Fouad från Kairo (generalsekr. för det evangeliska arbetet i Arabvärlden).
Karasamling: må 16.9 kl 19 förs.h. A. Häggblom medv.
Syfoeringsdag på Klippan: on 18.9, bussen startar kl 9.30 Småbänders, via Kortjärvi, kl 10 förs.h.

<http://sanktjohannes.info>
15.9 kl 11.00 gudstjänst i
Biblion, Biblioteksg. 5, Vasa.

Optisk specialaffär

BACKMANS OPTIK
Torggatan 9 Tel. 018-19 226
Mariehamn

Gravstenar av erkänd kvalitet från Kaavin Kivi.
Orlens begravningsbyrå sedan 1951
Nykarleby Begravningsbyrå

Stefan Lindgård | Topeliusplanaden 23 | Tel. 722 0369 eller 0400-913 090 | www.begravningsbyra.fi
Auktoriserad av Finlands Begravningsbyråers Förbund

Röda Korset
Helsingfors Svenska Avdelning
ordnar en kurs i frivillig vänverksamhet fredagen 4. och lördagen 5.10.2013 kl 10.30-16.30 på FRK
Salomonsg. 17.B 4 vån.
Förmånlig lunch i närheten. FRK bjuder på eftermiddagskaffe med dopp. Kursledare är Inge Martonen. Kursen är gratis för medlemmar i FRK, för övriga 20 euro.

Närmare information och anmälningar: Inge Martonen 040-5207788 inge.martonen@gmail.com eller Birgitta Sandell 050-3734874 bibi.sandell@gmail.com.

Många ensamma både äldre, unga och invandrare väntar på en vän att samtala med eller gå ut med. Du kunde göra mängden glad genom att ge lite av din tid. Kom med på vår kurs så får du veta mer om vänverksamheten.

STIPENDIER

SEGELBERGSKA STIFTELSEN
för liturgivetenskaplig forskning
har möjlighet att under år 2013 utdela vissa medel till stöd för liturgisk och liturghistorisk vetenskaplig forskning.

Efter därom till stiftelsen ingiven ansökan kan därvid
(a) stipendier utdelas åt studenter och forskare som önskar fullgöra någon forskningsuppgift eller deltaga i någon sammankomst med vetenskapligt syfte,
(b) bidrag lämnas till redigering, tryckning, illustration m.m. av publikationer.

Medel till finansiering av forskarutbildning utgår ej.

Till ansökan skall fogas en ekonomisk plan för det ändamål vartill medel söks. Sökande, som inte avlagt doktorsexamen eller motsvarande, skall till ansökan om stipendium eller tryckningsbidrag även foga intyg från handledare eller annan liturgivetenskapligt kompetent person, som styrker ändamålets vetenskapliga syfte och halt.

Sådant bidrag som omtalas under punkt b ovan skall utbetalas sedan den sökande till stiftelsen ingivit tio exemplar av publikationen i fråga. I publikationen skall anges på tryckortssidan att den utgivits eller tryckts med bidrag från stiftelsen.

Ansökan mottages endast under tiden **15 augusti till och med 1 oktober** och insändes till stiftelsens sekreterare, teol. dr Per Ström, Österängsgatan 14 B, SE-753 28 Uppsala, Sverige.

LEDIGA TJÄNSTER

Karleby svenska församling söker
ungdomsarbetsledare
Se www.karlebysvenskaforsamling.fi

Tjänsten som ordinarie
KANTOR
i Esse församling ledigförklarar.

Vi söker en person som vill utveckla församlingens musikliv, och är öppen för samarbete också med grannförsamlingarna. Du har kantorsexamen från en högre högskola och utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i svenska. Tjänsten tillträds tidigast 1.1.2014.

Lön enligt kravgrupp 602 i Kyrkans kollektivavtal

Ansökningarna riktas till **Esse församling, församlingsrådet. Märke: kantor Lillbackavägen 4, 68820 Esse** och skall vara hos oss senast **27.09.2013 före kl. 16.**

Närmare information ger khde Kaj Granlund tel. 04030100451

Vill du bli vår nya kantor?
Vår långvarige kantor Arno går i pension. Är det dig vi vill ha som hans efterträdare?

Lovisa svenska församling är en liten men strålande församling. Vi har trevliga församlingsbor och medarbetare, en fin, nyrenoverad kyrka med en god orgel och goda möjligheter att utveckla det mångsidiga musiklivet i nejden.

Församlingsrådet lediganslår kantorstjänsten. Vi erbjuder lön enligt kravgrupp 601 (grundlön 2596,26€/mån) . Vi förväntar oss samarbetsförmåga och en kristen grundsyn. Till behörighetskraven hör högskoleexamen i kyrkomusik, konfirmation och medlemskap i Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, samt som språkkrav utmärkta kunskaper i svenska och nöjaktiga i finska i tal och skrift.

Vi hoppas att du kan tillträda tjänsten den 1 november 2013.

Ansökningarna kan skickas till Församlingsrådet i Lovisa svenska församling, PB 73, 07901 Lovisa. De bör vara oss tillhanda senast den 22 september 2013 kl. 16:00. Församlingsrådet planerar att intervjuva de sökande den 26 september.

Kyrkoherde Karl af Hällström svarar på förfrågningar på 044 722 9219 eller karl.afhallstrom@evl.fi.

MARKNAD

ÖNSKAS HYRA

1:a sökes av logopedistuderande vid ÅA. Jag är lugn, skötsam, förständig, rök- och djurfri. Önskar en lägenhet på gångavstånd från akademien. Tel: 040-5834360

Skötsamt, arbetande par söker tvåa i gott skick i centrala Helsingfors. Ta kontakt! 050-5708753/Cecilia

Fysioterapistuderande, rökfri flicka önskar hyra etta i Helsingfors fr.o.m. 1.11-13. Gärna nära Arcada. Kontakta Johanna, tel. 0504054652.

Familj från Bromarf/Raseborg önskar hyra etta i centrala Helsingfors åt studerande dotter, så snabbt som möjligt! Tel 040099 1473 eller 0408654659

UTHYRES

Lugn, ordentlig och rökfri flicka från Österbotten önskar hyra 1r o kokvrå i Helsingfors. Vänligen ring 050-4315128.

1:a i östra Hfors (metro) uthyres åt troende stud. av missionsorg. 0505544582

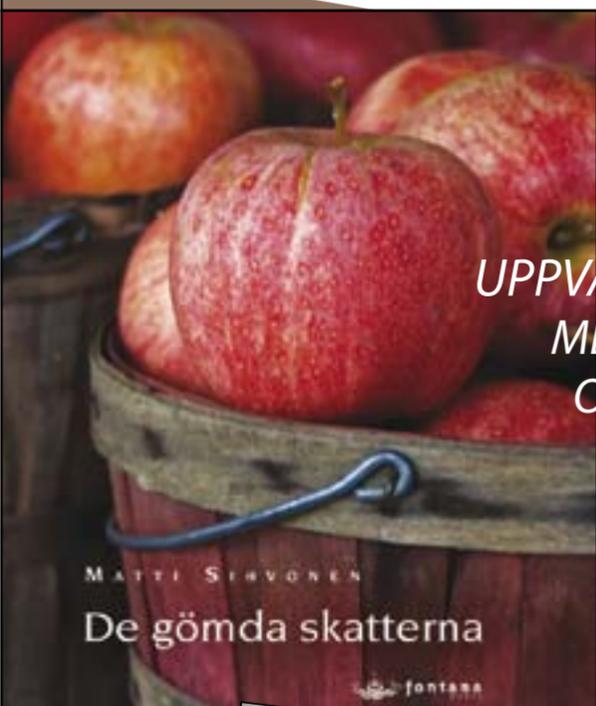
Gubbhemmet i Åbo rf, allmännyttig (non profit) förening etabl. 1892

GUBBHEMMET
wilen
Palvelutalo • Servicehuset

Hemmet med långa traditioner för seniorer

Multavierugatan 5, Åbo 0400-218 382 www.ukkokoti.fi

DE GÖMDA SKATTERNA

EN FIN
UPPVAKTNINGSBOK
MED TYDLIG TEXT
OCH KLASSISKA
BILDER.

Matti Sihvonen
Översättning Eivor Ng
Inb. 20,90

”

Gud har planterat hemlängtan i vår själ. Saknaden efter Gud och längtan till det eviga hemmet är en naturlig sak.

Fontana Media

Sandvikskajen 13, 00180 Helsingfors

www.fontanamedia.fi • tfn (09) 612 615 30 • info@fontanamedia.fi

D-vitamin då det är som bäst.

Prisbelönad!
www.bioteekki.fi

Bioteekki Lyko D plus
Stark, 25 µg D3-vitamin och 5 mg lykopen.

Bioteekki Teho D plus
Stark, 25 µg D3-vitamin.

Bioteekki Teho D droppar
Dryg, 10 µg/droppe D3-vitamin.

Försäljning: Hälso- och naturkostaffärer, -avdelningar och på apotek.

Säkra din tillförsel av

D
vitamin!
SUOMIN
BIOTEKKI OY
www.bioteekki.fi

Ett stort och varmt tack för all uppvaktning på min födelsedag!

Insamlingen har inbringat drygt 13.000 € till präst- och evangelistutbildningen i Malawis lutherska kyrka.

En överväldigad och glad biskop Björn Vikström

Maskiner för FRITID o. ARBETE från oss!

Varför pruta på säkerheten eller kvaliteten

Nya modeller!
Arbeta säkert och användarvänligt med STIHL skyddsutrustning! Fråga efter paketpris.

De populära Stihl röjsågarna

Ultralätta motorsågar	FÖRMÅNLIGA KÖRGRÄSKLIPPARE
Stihl MS 170 D • Volym 30 cm ³ • 4,2 kg Erb. 199 €	Stiga Estate Tornado Multiklippare med sidoutkast handväxlad Erb. 1350 € med hydrostatdrivning Erb. 1550 €
Stihl MS 181 • Volym 32 cm ³ • 4,3 kg Erb. 299 €	Stiga Estate Master Multiklipp eller med uppsamling Erb. 1690 €
Stihl MS 192 CE • Volym 30 cm ³ • 3,4 kg Erb. 399 €	Testvinnare!
Viking flisare GE150 399 €	Gräsklippare STIGA Multiclip 50 EURO 299 €
Högtryckstvätt STIHL RE 98 199 €	Stihl FS 240 Erb. 649 €
Stihl FS 410 Erb. 795 €	Stihl FS 460 Erb. 895 €
Stihl FS 490 Erb. 995 €	

Cirkelv. 15, 65100 Vasa **MASKINSERVICE • KONEHUOLTO MARANDER** tel. 06-318 2950 0500-364 688
www.marander.fi • email: marander@maskin.netikka.fi

5. HELENE SCHJERFBECK "MADONNA DE LA CHARITE", MYYTY 635 753,70 €

16. ALBERT EDELFFELT "NUORI NAINEN VIUHKA KÄDESSÄ", MYYTY 195 712 €

SÄLJ TILL BUKOWSKIS HÖGA PRISER INLÄMNING TILL HÖSTENS AUKTIONER ÄR I GÅNG

Som ögongodis bjuder vi på vårsäsongens top noteringar inom alla våra kategorier: klassisk, modern, samtida konst samt orientaliskt konsthantverk. Bukowskis är marknadsledande inom alla segment. Kontakta våra experter: 09 - 668 91 10 / helsinki@bukowskis.com

1. BRUNO LILJEFORS, 1 295 624,20 €	17. F. HUNDERTWASSER, 190 609,90 €
2. ANDERS ZORN, 868 495,40 €	18. CARL LARSSON, 177 941,30 €
3. BYRÅ, Georg Haupt, 754 536,20 €	19. ISAAC GRÜNEWALD, 170 851,60 €
4. LENA CRONQVIST, 650 863, €	20. ANDERS ZORN, 170 851,60 €
5. HELENE SCHJERFBECK, 635 753,70 €	21. OLA BILLGREN, 168 527 €
6. F. HUNDERTWASSER, 456 998,80 €	22. ALEX KATZ, 163 645,60 €
7. KARIN MAMMA ANDERSSON, 435 613,30 €	23. MAITREYA, 149 495,10 €
8. MARC CHAGALL, 363 786 €	24. OLLE BAERTLING, 146 909,10 €
9. BJARNE MELGAARD, 363 786 €	25. GEORG PAULI, 142 376,30 €
10. JOCKUM NORDSTRÖM, 299 280,80 €	26. ALBERT EDELFFELT, 132 106 €
11. GUNNEL WÄHLSTRAND, 270 573 €	27. PABLO PICASSO, 135 170,30 €
12. RAGNAR SANDBERG, 263 367,10 €	28. F. HUNDERTWASSER, 117 736,50 €
13. JIM DINE, 256 277,30 €	29. MALCOLM MORLEY, 117 620,30 €
14. MARC CHAGALL, 241 749,20 €	30. RAGNAR SANDBERG, 117 620,30 €
15. BRUNO LILJEFORS, 213 506,30 €	31. AKSELI GALLEN-KALLELA, 110 088 €
16. ALBERT EDELFFELT, 195 712 €	

Hinnat sisältävät ostoprovisioon ja mahdollisen kuvastomaksun. Kuvat ovat leikkaituja.

Bukowskis

STORA ROBERTSGATAN 12, 00120 HELSINGFORS. WWW.BUKOWSKIS.COM

INKAST PATRICK WINGREN

Sanning och konsekvens

JAG TYCKER "Måne och sol" är en riktigt dålig låt. Flera av Britt G Hallqvists andra texter ligger mig nära hjärtat, och jag berörs djupt av några av Egil Hovlands andra tonsättningar. För just den här psalmen har jag däremot personligen inget till övers.

Jag hyser inga överdrivna förhoppningar om att det här uttalandet ska utgöra startskottet för beredandet av en måne- och solfri tillvaro i kyrkorum, skola och eter. Jag vet att psalmen är älskad av många, känd av de flesta, och att nästan alla har något slags minne eller någon annan typ av relation till den. Ändå hjälper det här inte mig.

NÄR JAG SKRIVER det här så trimmar min granne ogräs i sin trädgård. Det är ett våldsamt, enerverande oväsen som jag accepterar som en del av vardagen. När jag i min tur trimmar min egen trädgård ger jag visserligen igen, men det är nog inte det som våra dueller handlar om. De handlar inte om att skipa primitiv rättvisa, öga för öga och tand för tand. Det är fråga om en överenskommen grundprincip: vi ger varandra frihet att ansa, vårda och låta växa – även om det inte sker precis som vi själva skulle önska.

JAG TROR INTE en enda av oss kan säga sig veta hur livet ska levas. Det riktiga och sanna finns inte hos oss, utan mitt ibland oss. För att vi tillsammans ska kunna ana mittpunkten måste vi våga se det rika i att vi som individer närmar oss detta centrala från olika håll och avstånd. Principen är likadan i kyrka som på torg – vi behöver människor som är unika, helhjärtade och villiga att mötas.

ÅSIKTER KAN vi tillägna oss, men övertygelse växer inifrån. Det finns en fascinerande samtidighet av kraft och fara i övertygelsen. Ju gåtfullare spegelbilden är, desto ihärdigare verkar vi vilja förklara exakt vad vi ser. Vi läser i sand och ristar in det uttydda på stentavlor.

UTANFÖRSKAP är oerhört jobbigt på ett individuellt plan, och förödande för oss som kollektiv. Om vi i samhälle eller församling skär bort de delar vi själva inte tycker om så förskjuter vi jämvikten, och plötsligt ligger det verkligt sanna inte längre i mitten. I extrema fall – i sekter och diktaturer – hävdar enskilda individer en ofelbar rätt och tvingar andra att sluta upp omkring. Mittpunkten flyttas ut i periferin, och en egen sanning skapas.

I all sin torftighet är det därför viktigt att jag får tycka illa om en specifik psalm – även om det för någon kan verka fånigt, osmakligt eller rentav stötande. I ärlighetens namn så är "Måne och sol" inte en särskilt stor fråga för mig, så jag tänker inte ordna en demonstration. Däremot går jag gärna i Prideparaden i Jakobstad nästa sommar.

Patrick Wingren är en samhällspolitiskt aktiv musiker från Jakobstad.

INTELLIGENS OCH RELIGIOSITET

Ateister blir inte dummare av att tro på Gud

Hur kan man tolka forskning om religiositet och intelligens?

I Kyrkpressen den 22 augusti refererades ett forskningsresultat angående troendes och ateisters intelligens. Denna forskning hade rubricerats provocerande bland annat i Aftonbladet "Troende mindre intelligenta". Två intervjuade personer ansåg att forskningen hade totalt fel och var rentav ogenomförbar.

Jag har inte läst hela den ursprungliga rapporten, men på basen av tillgängliga sammandrag verkar den helt vederhäftig. Det är frågan om en så kallad meta-analys, där man gjort ett sammandrag av 63 tidigare forskningar, ingenting helt oöverlagt. Den första frågan man kan ställa sig är: Kan man mäta intelligens med intelligenskvoten (IQ) och kan man mäta människors religiositet? Som så ofta i forskningen måste man göra några förenklingar och välja specifika mätmetoder som alltid kan ifrågasättas. Intelligenskvoten har sina begränsningar men är dock

"I alla IQ-grupper finns det både troende och ateister."

en helt etablerad metod för att mäta det som vi kallar intelligens. Forskarna medger dess brister, men denna metod är inte vetenskapligt förkastlig, snarare tvärtom. Kan man mäta religiositet? Kan inte med beaktande av hur diffust begreppet religiositet kan vara, men även kyrkans forskningscentral har i sin rapport Utmanad kyrka, gått in för att gruppera finländarna i olika grupper med olika typ av religiöst beteende. Detta kan väl inte vara förkastligt?

Vad har då professor Miron Zuckermans forskargrupp från Rochester University funnit i sin rapport *The relation between intelligence and religiosity*? Kort sagt kan man säga att då man analyserar en hur stor del av människorna i

olika IQ-grupper är ateister, kan man se att deras andel är större i de grupper som har en hög IQ. Detta är väl ingenting nytt. Vi vet redan från tidigare att många forskare och personer med naturvetenskaplig utbildning har svårigheter att koppla ihop naturvetenskapens fakta med Bibelns berättelser om många underverk. Men i alla IQ-grupper finns det både troende och ateister. Jag antar att om vi analyserade den högsta IQ-gruppen i Finland skulle majoriteten även där vara kyrkans medlemmar. Jag blir inte klokare av att ange mig vara ateist. Och en ateist blir inte dummare av att han/hon börjar tro på Gud. Det är alltså frågan om att göra en statistisk analys av två människogrupper och då kommer det genomsnittliga IQ-värdet för ateisterna att vara en aning högre än för de troende.

Det som vi kan vara upprörda över är tidningarnas rubricering av forskningsresultatet. Då Aftonbladet säger att "Troende är mindre intelligenta", är det en tendentiös sned-

vridning av forskningsresultatet. På motsvarande sätt kunde vi säga att människor som bor på landet är dummare än de som bor i städerna, detta eftersom de flesta högtutbildade råkar bo i stadsmiljö. Inte heller detta är ett korrekt påstående.

Rapporten Utmanad kyrka som tidigare har refererats i Kyrkpressen ger en god bakgrund till att se de förändringar som har skett i människornas trosuppfattning under de senaste 30 åren. Den högre utbildningsnivån och den snabba internationella informationsförmedlingen har medfört en annan inställning till kyrkans budskap. I stället för att försöka bortförklara ett forskningsresultat borde vi begrundna detta och lägga upp kyrkans strategi så att den kan hävda sin position även i morgondagens samhälle.

PETER REHNSTRÖM
Helsingfors

UTSTÄLLNING

Stiftsdagar inte för alla?

På stiftsdagarna i Borgå i november finns ett utställningstorg. Jag hörde mig för om hur rörelserna Gemenskap och Kom alla kunde boka bord på torget. Jag fick beskedet att bara femton organisationer har inbjudits. Övriga kan få plats om någon av de inbjudna inte kommer.

År det förenligt med kyrkans öppenhet att inte alla organisationer i stiftet erbjuds möjlighet att presentera sig? Det är svårt att tro att det inte skulle gå att bereda rum för fler än femton.

Stiftsdagarna är speciellt viktiga för små rörelser med små resurser. Senast i Jakobstad var vi med och hade många givande diskussioner på torget.

ULF SÄRS

Kontaktperson för Gemenskap och Kom alla i Borgå stift

SVAR TILL ULF SÄRS

Begränsade utrymmen

I planeringsgruppen har vi skickat ut en förfrågan till femton organisationer om deras intresse att presentera sig under stiftsdagarna. Under sommaren har förutom Ulf Särs även några andra aktörer anmält sitt intresse. Eftersom tillgängliga utrymmen är begränsade har vi i planeringsgruppen önskat vänta in svaren från den ursprungliga förfrågan, så att vi vet hur många utställare vi behöver bereda rum för. I mån av möjlighet kommer även andra att beredas möjlighet till detta. Svar kan ges i början av oktober.

Å planeringsgruppens vägnar
BJÖRN VIKSTRÖM, BISKOP

TEOLOGI OCH MAMMON

Vi gör teologi med hjälp av Mammon, det är gott och väl, men nu vill Mammon göra teologi männe det går väl.

BÄTTRE EN ...

Bättre en slant i häven än vänstersida där oben.

OM KOLLEKTMEDEL

Att med euro och cent styra förkunnelse och teologi är nog Mammons verk. Men utan euro och cent blir många utan Samariens hjälp och Ordets tröst.

MATS BJÖRKLUND

Kyrkoherde Petalax/Bergö

Nu kan du få originalet av det Biomagnetiska armbandet

med 2 poler på 2,500 gauss som balanserar kroppens positiva och negativa joner för bättre hälsa.

Lindrar mot huvud-, rygg- och muskelvärk. Förbättrar cirkulationen. Ökar energinivån och minskar stress och trötthet. Armbandet är av hög kvalitet med 24 K gulddouble.

Använd armbandet dagligen och upplev de positiva fördelarna.

Sänd in din beställning till:
Jonny
Försäljningstjänst
Petalaxvägen 18D,
66240 Petalax

Antal:

Pris 29,50€
inkl. post-
kostnader

Adress:

06-347 0608 cjcenter@malax.fi

OPINION INFORMATION

Skicka insändaren till:

Kyrkpressen/opinion
Sandvikskajen 13, 00180 Helsingfors
E-post: redaktionen@kyrkpressen.fi
Fax: (09) 278 4138.

Insändare måste förse med skribentens namn samt för redaktionens bruk även adress och telefonnummer. Anonyma inlägg accepteras endast i undantagsfall.

Standardlängden för de kortare insändarna är 1 200 tecken. Redaktionen förbehåller sig rätten att förkorta insändarna. Insänd text returneras inte.

Radbytet är en längre insändartext med bildbyline som rymmer 2 000 tecken. Vill du skriva ett Radbyte bör du kontakta redaktionen på förhand.

KYRKOVAL CITAT

"Det är avgörande att värna det kristna. Det är emellertid inte vad Jimmie Åkesson gör. Frågan är om Kristus ens är statist i Åkessons drama."
Kyrkans Tidning

DEBATT OM STATSKYRKA

Statskyrkan i graven!

"I Europa fanns ett religiöst statsmonopol som producerade en slapp och lat prästklass. Eftersom staten försåg kyrkan med dess medlemmar fanns det ingen anledning för prästerna att försöka vin-

na själarna. I USA frigjordes i stället den religiösa marknaden och där kunde de religiösa ledarna inte förlita sig på skattebetalarna. Detta var ett incentiv som lade grunden till USA:s starka religiositet."
Stefan Gustavsson om kyrka och stat i Dagen.

Både lovsång och debatt

En debatt mellan en humanist och en kristen rivstarrar årets Kyrkhelg i morgon fredag.

TEXT: **TOMAS VON MARTENS**

Humanisten **Raoul Granqvist** möter den rikssvenske apologeten **Stefan Gustavsson** i en debatt med rubriken "Kristen tro – grundlös eller välgrundad?" Moderatör är **Lalle Broberg** och debatten hålls på Bio Rex med början klockan 16.

Temat för årets Kyrkhelg är apologetik, det vill säga försvar av kristen tro med olika slag av förnuftsargument. Bland föreläsarna finns välkända apologeter som den ovan nämnda Stefan Gustavsson från Sverige och **Leif Nummela** och **Vesa Ollilainen** från Folkmissionen. Arrangörer är Karleby svenska församling i samarbete med ett tiotal inomkyrkliga föreningar och väckelserörelser.

Ett av parallellprogrammen under Kyrkhelgen är förbön och lovsång med Machol l'Adonai och **Mats Sjöhlinds** lovsångsteam. Machol l'Adonai är en lovsångsdansgrupp från Karleby som ofta samarbetat med Mats Sjöhlinds lovsångsteam.

Blir det alltså både dans och sång?

– Det blir det! Gud har skapat oss med kreativitet och vikan uttrycka vårt tacksam-

BO GUSTAV Dahlbacka (till vänster) är en av krafterna bakom Mats Sjöhlinds lovsångsteam som är med på Kyrkhelgen i Karleby.

het till Honom på olika sätt, säger **Bo Gustav Dahlbacka** som hör till lovsångsteamet.

En del kan närma sig Honom genom att sjunga, andra i stillhet och meditation. – Många vill använda hela kroppen för att uttrycka sig. Där blir dansen ett bra sätt att tillbe och upphöja Herren. Men det är viktigt att vi respekterar varandra och ger frihet för olika ut-

tryckssätt, säger Dahlbacka.

Vad handlar lovsång om?

– I lovsången vänder vi oss till Herren och säger att Han är den högste och Han är god. Det hjälper mig själv att få perspektiv på livet. Som vi vet är vissa dagar sådana att lovsång inte kommer spontant och naturligt. Ändå förändras inte Guds egenskaper. När vi lovsjunger får vi

ställa in vår "mottagare" på Guds frekvens. Det leder ofta till att våra egna attityder förändras.

Vilket program har du själv tänkt delta i?

– Eftersom vi har uppgifter under helgen vet jag inte om hur mycket jag har möjlighet att delta i seminarier. Men det finns intressanta rubriker som "Skeptikerns gui-

de till Jesus: evangeliernas trovärdighet" med Stefan Gustavsson. Ibland har intellektuella resonemang utgjort hinder för många människor att komma till tro. Det skulle vara intressant att ta del av hur han tacklar problemen.

– Ett annat seminarium som är oerhört aktuellt är "Självavårdsverkstad". Många människor mår väldigt då-

ligt i dag så alla behöver vi verktyg för att finnas till för varandra och vara medmänniskor.

Vad är det bästa med helgen?

– En värdefull sak är att människor från så många olika grupper står bakom arrangemangen. Det ger trovärdighet att kristna jobbar tillsammans, säger Bo Gustav Dahlbacka.

kuriren
–tidningen för Dig!
Prenumerera på den allt mer populära finlandssvenska veckotidningen Kuriren. Inspirerande och trevlig läsning för hela familjen direkt hem i din brevlåda!

Aktuella svenska resor: 22–26.9 Nice och Provence. 3–8.10 Salzkammergut och Salzburg. 12–18.10 Malta. 14–17.11 Musikalen Les Misérables i London. 29.11–4.12 Julstämning i Lübeck. 5–8.12 Musikalen Priscilla i Stockholm. 22–27.12 Julresa till Dalarna. 30.12–3.1 Nyårsresa till Prag. 29–31.1 Miss Saigon i Malmö 15.2–2.3 Sydafrika och Kapstaden. 30.3–5.4 Lissabon och Portugal. 7–11.4 Madrid. 23–27.4 Möt våren i Amsterdam. 1–9.5 Wales.

VI LOTTAR UT TRE HACKMAN TRAKTÖRPANNOR

Prenumerera och delta i utlottningen!

Nu har du möjlighet att vinna en traktörpanna av hög klass. Kuriren lottar ut tre traktörpannor med glaslock av märket **Hackman Matador**. Traktörpannan är 2,9 liter och 24 cm i diameter och har ett värde på cirka **85 euro**.

JA TACK!

- JAG VILL PRENUMERERA PÅ KURIREN**
 för resten av år 2013 och hela året 2014 för 78 € (inom Norden)
 Tre (3) provnummer för endast 14,50 euro.
 Ett halvt år för endast 41 euro.

- JAG DELTAR I UTLOTTNINGEN AV TRE HACKMAN MATADOR TRAKTÖRPANNOR**
(värde ca 85 euro)

SÄND KURIREN TILL:

NAMN _____
 ADRESS _____
 _____ TEL/MOB. _____

SÄND RÄKNINGEN TILL:

NAMN _____
 ADRESS _____
 _____ TEL/MOB. _____

- Nej tack**, jag vill inte prenumerera på Kuriren. Jag deltar endast i utlottningen av Hackman Matador traktörpannor. Jag returnerar beställnings- och utlottningsblanketten försedd med frimärke till adressen Kuriren, PB 12, 65101 VASA (var snäll och stryk över den färdigtryckta adressen på kupongen och skriv in den nya under).

Erbjudandet gäller till 30.11.2013

Kan sändas ofrankerat inom Norden Kuriren betalar portot

kuriren

PB 12
SVARFÖRSÄNDELSE
KOD 5005430
65103 VASA